

Tijdschrift van de
Vereniging voor Genealogie en Historie

Westerwolde

Redactie

Theo Hofman (eindredactie)
Bert Roossien

Redactieadres:

Hagedoornstraat 15
8397 GP De Blesse
tel. 0561 850489 (na 19 uur of in het weekend)
e-mail: info@verenigingwesterwolde.nl

Secretariaat en ledenadministratie

B. Roossien
Purmerlaan 26
9501 AX Stadskanaal
tel. 0599-618897
e-mail: b.roossien@streekhistorischcentrum.nl

Penningmeester

Dhr. B. Maarsingh
Waterschapsweg 33
9585 PD Vledderveen
tel. 0599-454310

Bankrekeningnr.: 3586.06.063 t.n.v.
Vereniging voor Genealogie en Historie Westerwolde

Gironr.: 4222401
Vanuit het buitenland:
IBAN: NL56 PSTB 0004222401
BIC: PSTBNL21

Lidmaatschap

- contributie: € 20,00 per jaar, inclusief tijdschrift uit te reiken op de driemaandelijksse bijeenkomsten of toegezonden per post
- voor toezending van het tijdschrift buiten Europa gelden andere tarieven, informatie hierover kunt u verkrijgen bij het secretariaat

Archief en boekencollectie van de vereniging

Streekhistorisch Centrum
Ceresstraat 2
9502 EA Stadskanaal
tel. 0599-612649
(voor leden gratis toegankelijk)

Internet

U vindt onze vereniging op het internet:
www.verenigingwesterwolde.nl

niets uit dit tijdschrift mag worden veelevoudigd en/of openbaar worden gemaakt door middel van druk, fotografie, microfilm of op welke andere wijze dan ook, zonder schriftelijke toestemming van de redactie

Jaargang 32 nr. 1

maart 2011

Als de stenen van de Burcht in wedde konden praten, dan... (<i>J.W. Kok</i>)	2
Westerwoldse Ingnamen van eigenerfden (II) (<i>G. Luth</i>)	8
Stamreeks Eckringa (<i>Chr. Rood</i>)	10
Spaarpot (aanvulling) (<i>P.J.C. Elema en A. van der Laan</i>)	17
Aankondiging	18
Archeologisch onderzoek bij de Gravenbrug (<i>J.J. Lenting</i>)	19
Nakomelingen van Hemme Harms. (<i>A. van der Laan</i>)	22
Westerwoldse import (<i>J. Geertsema</i>)	24
De nakomelingen van Jacob Hendriks [Hutspot] (<i>P.J.C. Elema en A. van der Laan</i>)	37
Kieken in tied (<i>H. Wilzing</i>)	40

Van het bestuur en de redactie

Dit is het laatste tijdschrift in deze vorm. Sinds de oprichting van deze vereniging is het tijdschrift altijd in min of meer dezelfde vorm verschenen. Altijd op A4-formaat, met een aantal modernisering in de loop der jaren. De schrijfmachine maakte plaats voor de computer, druktechnieken werden steeds geavanceerder. Het is nu tijd om een volgende stap te maken, waarbij we weer helemaal bij de tijd zijn met een toekomstbestendig tijdschrift.

Niet alleen het uiterlijk zal veranderen, ook de manier waarop het tijdschrift tot stand komt. De komende maanden gaan we gebruiken om de verschillende mogelijkheden uit te werken. In juni zal daarom geen tijdschrift verschijnen. In september hopen we u een aantrekkelijk tijdschrift te kunnen bieden met de noodzakelijke waarborging van de kwaliteit en continuïteit.

Blijf vooral uw bijdragen naar het bekende adres sturen! Ook in de nieuwe opzet is uw bijdrage hard nodig. Tevens zijn we op zoek naar enthousiaste mensen die deel willen uitmaken van de nieuwe redactie. Aanmelden kan via het redactie adres.

Het bestuur

Na ruim 12½ jaar heb ik het besluit genomen om te stoppen als (eind)redacteur van dit tijdschrift. Uw blijken van waardering waren voor mij de motivatie om bijna 50 tijdschriften te redigeren, samen te stellen en te voorzien van de opmaak. Drukke werkzaamheden en gebrek aan tijd voor andere liefhebberijen hebben mij tot dit besluit gebracht.

Ik wil iedereen bedanken die mij in de afgelopen jaren artikelen heeft toegestuurd. Zonder hun bijdragen had ik niet zoveel tijdschriften kunnen maken.

Theo Hofman

Als de stenen van de Burcht in Wedde konden praten, dan...

JAN WILLEM KOK¹

Inleiding

De oudste bakstenen van de Wedder Burcht hebben een geschiedenis van bijna 650 jaar. Andere zijn nauwelijks zestig jaar oud. Volgens bouwhistorici zijn de bakstenen van de kelder waarschijnlijk afkomstig van het eerste steenhuis uit de tweede helft van de 14e eeuw. De huidige kelder bestaat uit stenen van circa 1486. De stenen van de ringmuur, bastions en het poortgebouw stammen uit de eerste helft van de 16e eeuw. Grote delen van de noordvleugel zijn 16e tot de 18e-eeuws, maar er zijn ook 19e-eeuwse gedeelten. De zuidvleugel en traptoren zijn merendeels 16e en 17e-eeuws, maar bij de ingrijpende restauratie in 1955 deels hergebruikt. Het afgelopen jaar is er weer een paragraaf toegevoegd aan die rijke bouwhistorie. Bij die historie en de toekomstplannen van de stichting de Burcht Wedde staan we hier even stil.

1 Afdruk van een wolvenklauw in één van de bakstenen

De stenen van de Burcht hebben vele bewoners voorbij zien komen

Angst en veiligheid waren de drijfveren om in Wedde een huis van gebakken stenen op te richten. Gedreven door het wassende water van de Dollard vluchtten de Addinga's naar Wedde. Ze zochten bescherming achter harde, handgevormde bakstenen. Die veiligheid gaf hen zelfvertrouwen en lef om de omwonenden de les te lezen. Het omgaan met eigen en andermans emoties is een psychologisch spel. De Addinga's doorgrondden dat als eerste bewo-

ners van het Steenhuis of Stins te Wedde in de 14e eeuw al redelijk goed.

Het spel met de psyche ging spoedig na de bouw van het steenhuis voort met maatregelen, straffen en martelingen in de duistere kerkers onder de Burcht. Na de Addinga's ging de eerste Drost in 1530 – in opdracht van de hertog van Gelre – stevig door. Het lijdend onder de machtshebbers in het stenen bolwerk in Wedde hield dan ook aan. Menig 'heks' is daar gemarteld en veroordeeld en uiteindelijk bij de Geselberg verbrand. Het steenhuis werd spoedig een kasteel, een fortificatie tegen de machten van elders, zoals de Spanjaarden voor de Nassau's en ook andersom. Westerwolde was in de 16de eeuw in handen van Karel de Vijfde en zijn opvolger Philips de Tweede, maar de Burcht was ook decennia lang in handen van Lodewijk, Adolf en Jan van Nassau. Alleen zij lag ver in het noorden van de Lage Landen. Zij werd dan ook uitgeleend aan landsheren, zoals bijvoorbeeld de bekende ridders van het Gulden Vlies George Schenck van Toutenburg en Jean de Ligne, die op hun beurt weer het besturen overlieten aan de bekende Drogen. Aan het begin van de tachtigjarige oorlog doken Lodewijk en Adolf van Nassau plotseling op in Wedde. De victorie van de latere Oranjes begon in Wedde, waarna ze verder trokken de Lage Landen in. Adolf heeft enige tijd hier gewoond en niet veel later dood – na de slag van Heiligerlee – ook opgebaard gelegen. Na vele schermutelingen met diverse Spaanse bevelhebbers kreeg uiteindelijk Jan van Nassau in 1593 de Burcht en Westerwolde in handen. Westerwolde kwam onder gezag te vallen van de Staten-Generaal en werd de Burcht met Westerwolde opnieuw handel voor leenheren. Het leenmanschap kwam in handen van o.a. graaf Karel van Arenberg en de koopman Willem van den Hove.

¹ voorzitter Stichting de Burcht

2 19e eeuwse tekening van de burcht

Uiteindelijk was in 1619 de macht van de stad Groningen zo gegroeid, dat zij de heerlijkheid Westerwolde konden kopen. Bijna twee eeuwen lang werd – tot aan het begin van de Franse revolutie – van de aangestelde Drost verwacht dat zij de stadsheerlijkheid Westerwolde ‘onder de knoet’ hielden. Angst heerste echter niet alleen voor, maar ook achter de bakstenen in de Burcht en het dorp. Een gebeurtenis die tot de verbeelding spreekt, is de pest. Volgens archivalia heerste die nog onder bewoners en hun personeel van de Burcht in 1666 zo hevig, dat de burggraaf Haselhoff zijn zes kleindochters en zijn schoonzoon verloor. Ook toen zullen de emoties hoog opgelopen zijn. Deze bekende familie Haselhoff hebben de Drost vele generaties lang staatkundig bijgestaan. De raadsleden van de stad Groningen zagen het na de Franse tijd spoedig niet meer zitten met de Burcht in Wedde. De rechtspraak verschoof naar Winschoten en daarmee ook de laatste baljuw De Sitter. Het eeuwenoude feodale tijdperk was ten einde gekomen en daarmee ook de bijzondere rol van de Burcht in Westerwolde. In 1828 was de gemeenteraad zover dat de Burcht wel gesloopt mocht worden!

Gelukkig zag notaris Koning de schoonheid van de Burcht. De sloopplannen gingen de lade in en de Burcht werd opgeknapt en verbouwd tot notariskantoor. Tot 1955 – met een onder-

breking van circa 17 jaar - bleef de Burcht in handen van de familie Koning. Midden vorige eeuw was er opnieuw sprake van verkoop van de Burcht, dit keer aan het waterschap Westerwolde.

De Burcht werd opnieuw gerestaureerd en bovendien was er voldoende geld om het zuidwestelijke hoekbastion te ontgraven en voor een deel te herstellen. Enkele jaren is er hard gewerkt aan de restauratie en kreeg de Burcht een kantoorfunctie. Eind jaren zestig ging het waterschap Westerwolde op in het nieuwe waterschap Reiderzijlvest en ontstond de behoefte aan een groter kantoor. Het gebouw tegenover de Burcht, het huidige gemeentehuis, werd gebouwd en de Burcht werd in 1977 het kantoor van de Streekraad. Het eigendom ging enkele jaren daarna ook over in handen van de gemeente Bellingwede. Dertig jaar hebben de ambtenaren in de Burcht gewerkt en uiteindelijk werd na enige verbouwing elke vierkante meter gebruikt. In die tijd werd ook de binnengracht geheel uitgraven en de dakconstructie aangepast.

Begin 2008 stond de Burcht leeg en moest een anti-kraak bewoning er voor zorgen, dat er geen ongewilde gasten van de Burcht gebruik gingen maken.

Het belang van de Burcht voor het dorp en voor Westerwolde

De Burcht was lange tijd de zetel van de heren van Westerwolde of hun vertegenwoordigers. Het dorp Wedde en de streek Westerwolde zijn om die reden zeer verbonden met de geschiedenis en de bakstenen van de Burcht. Wedde zal in de 16e en 17e eeuw geregeld geleden hebben onder de veldslagen om de Burcht, maar in tijden van rust was dit machtsbolwerk ook een plaats van bekende jaarmarkten, zoals een lakenmarkt. Het dorp had zeker ook economisch voordeel bij de aanwezigheid van de Burcht. Hij was eeuwenlang een trekpleister voor jong en oud, arm en rijk. Nog altijd is een wandeling rond de burcht de moeite waard: een oase van rust, bloeiende stinzenplanten en de aanblik van de bakstenen roepen emoties van verrassing, harmonie, trots en geluk op.

Dergelijke emoties waren voor de dorpsbewoners reden om in 1972 de schutterij als 'De Burchtschutters' te laten herleven. De jeugd zoekt ook jaarlijks de Burcht op voor het carbidschieten met melkbussen aan het einde van het jaar. Warme gevoelens voor de bakstenen zijn voor jonge stellen reden om hun trouwreportage bij de Burcht te laten maken. 's Winters schaatsen vele Weddenaren op de binnengracht indachtig de fraaie winterschilderijen van Breughel. De verhalen over de wreedheden van de Middeleeuwse en latere burchtheren worden nog altijd verteld tijdens verjaardagen en dorpsbijeenkomsten.

Maar ook cultuurhistorisch erfgoed, zoals de Burcht van Wedde, bood vele bezoekers amusement. Menig gids vertelde over heroïsche gevechten, wolven en heksenprocessen. Nog steeds is de Burcht een onderdeel van verschillende arrangementen voor een bezoek aan Oost-Groningen. Toeristische ondernemers maken ook amusement rond de historie van de Burcht met verhalen over martelingen in kerkers, geheime tunnels en heksenverbrandingen. Er zijn al veel fraaie documentaires gemaakt met centraal daarin de Burcht.

Het gehele dorp is, ondanks de wreedheden van de Addinga's en hun opvolgers, trots op haar Burcht en nauw betrokken bij wat er gebeurt. Zo ketenden enkele bewoners zich enige tijd geleden vast aan de oude linden op het buitenterrein om te voorkomen dat de gemeente daar onverantwoord mee zou

omgaan; een actie die deels slaagde. Ook nu nog is er grote betrokkenheid getuige de borden die de dorpsraad aan de randen van het dorp plaatste, met de volgende tekst:

Verwezen wordt naar de oude Burcht en hieruit valt te concluderen dat deze deels de identiteit van het dorp heeft gevormd. En dat terwijl gedurende al de jaren van bestaan de Burcht voor het grote publiek, met uitzondering van een enkele Open Monumentendag, gesloten is geweest.

Passie van de huidige huurders voor de Burcht

De Gemeente Bellingwedde was als eigenaresse al enige tijd op zoek naar een nieuwe functie en naar nieuwe gebruikers. Meerdere gepassioneerde ondernemers hebben zich dan ook ruim 5 jaar geleden met hun plannen gemeld. Geen ervan kwam tot uitvoering; er ontstond zelfs enige strijd om het beheer van de bakstenen van de Burcht. Zelfs een rechter kwam er aan te pas. Dit leidde eind 2006 tot een impasse, waarna één van de ondernemers het voortouw nam en tot een oplossing kwam voor een drietal van hen: Kuijer, Ferrari en Janson. In 2007 besloten zij gezamenlijk verder te gaan.

De stichting Burcht Wedde kreeg in het voorjaar van 2008 het gebouw in eeuwige huur van de gemeente Bellingwedde, met de randvoorwaarde, dat het gedurende 11 maanden in het jaar wekelijks 5 dagen 6 uren per dag opengesteld wordt voor het publiek. Juist deze voorwaarde is ook één van de drijfveren voor de ondernemers, die zich al jaren aan de geslotenheid van het historische gebouw stoorden. Maar er was nog een tweede voorwaarde: het stichtingsbestuur moest bestaan uit de ondernemers, een onafhankelijk voorzitter en een vertegenwoordiger uit de dorpsraad van Wedde. Gezamenlijk zetten zij zich inmiddels circa 4 jaar in voor de revitalisering van de Burcht met de tuinen en grachten. Geen gemakkelijke opgave om diverse redenen.

3 De initiatiefnemers

De eeuwenoude historie van de bakstenen, de vormen van de burcht en het buitenterrein inspireerden het bestuursleden tot het – met veel passie - maken van plannen. Kuijer richtte zijn plannen indertijd op de realisatie van een café-annex restaurant. Ferrari maakte plannen voor een ideëel ingesteld Kinderhotel en Janson richtte zich op het organiseren van fairs, historische markten en kunstmanifestaties op het buitenterrein. Gezamenlijk zagen ze goede mogelijkheden om de Burcht te exploiteren met de forse financiële steun voor de verbouwing van gemeente, provincie, rijk en diverse particuliere fondsen.

De afgelopen drie jaar zijn de plannen verder uitgewerkt in de vorm van een masterplan. In 2009 zijn de nodige vergunningen verkregen. Bijzondere onderwerpen van gesprek waren de vervanging van de aanwezige Veluxdakramen door authentieke dakkapellen en de verwijdering van enkele schoorbalken (c.q. korbelen) uit de reeds 20 jaar eerder gewijzigde dakconstructie. En kunnen er in de 21ste eeuw wel zonnepanelen op een dak van een burcht? Met behulp van het masterplan en later diverse deelplannen is getracht de nodige gelden, in totaal bijna 3,5 miljoen euro, bijeen te krijgen. Het financieel-economische tij zat en zit het bestuur echter niet mee! Het geduld werd zeer op de proef gesteld, want de verwachtingen kwamen maar mondjesmaat uit. De emoties van teleurstelling liepen de afgelopen tijd achter de bakstenen om die

reden soms flink op. Diverse acties werden georganiseerd om maar de publiciteit, de aandacht en de nodige extra financiële bijdragen te trekken.

Aanpakken en doorpakken!

Begin 2011 kunnen we zeggen, dat het revitaliseren van een Burcht geen 'kattenpis' is. Veel tijd was nodig om in overleg met de diverse overheidsinstellingen tot een verbouwingsplan te komen. Voor stichtingbestuursleden maar ook zeker voor de gemeente is het een

groot en bijzonder project met veel niet-alledaagse vragen. Het komt neer op de kunst van het samenwerken, in bijzonder het communiceren. Het samenwerken behelst de diverse partijen, die zich bezighouden met een monument. Samenwerken met de omwonenden als het gaat om bijvoorbeeld de kap en herplant van de linden. Communicatie over een veronderstelde overtreding met korbelen en de excuses achteraf. Samenwerken betekent ook af en toe geven en dan weer nemen. Samenwerken werd een kunst toen ieder bestuurslid het eigen belang wat wegcijferde en het belang van de ideële doelen van de stichting voorop kwamen te staan. Gelijkwaardigheid en verbinding staan centraal. Zonder brokken is het samenwerken helaas niet verlopen. Vroegtijdig werd afscheid genomen van het bestuurslid Kuijer en de projectleider. De opgaven voor de overige bestuursleden werden daarmee alleen maar groter. Gaandeweg veranderde de inzichten met betrekking tot enkele aspecten bijvoorbeeld t.a.v. de binnentuin. Samen met de tuinontwerpers kwam er eerst tot een ontwerp gebaseerd op de situatie ruim vier eeuwen geleden, maar een jaar later is er alsnog gekozen voor de 19de eeuw. Het ontwerp wijzigde van 'tuin' van een vechtburcht naar een romantische 'slingertuin'. Binnenkort zal de slingertuin aangelegd worden. Inmiddels wordt er ook al enige tijd gewerkt aan een inrichtingsplan. Doch vindt maar eens een deskundige, die in een historisch gebouw drie functies kan combineren:

4 De burcht, net ontdaan van de steigers

een kinderhotel, een restaurant en een 'half museum'. Er is gesproken met een bekende conservator, die al vele steenhuisen en borgen had ingericht. Hij bedankte al snel voor de eer bij het horen van de complexe opdracht. Ook met een landelijk bekende interieurontwerper kwam het bestuur er – o.a. vanwege de financiën - niet uit. Thans werken twee jonge ontwerpers Sander en Sabine samen met de directeur van het museum 'de Buitenplaats' Geert Pruiksmā. En het gaat lukken! Elke ruimte krijgt in de Burcht een functionele inrichting met een vette knipoog naar een bepaalde fase in de historie van de Burcht zoals o.a. de tijd van de Drost en de familie Koning. Bij de voorbereidingen en de uitvoering van de bouw is er professioneel en opnieuw met veel passie meegewerkt door diverse bureaus, zoals Invent en O.V.T. Architecten. De laatstgenoemde weet als weinig anderen zorgvuldig om te gaan met de oude bakstenen in de Burcht. OVT staat ook bij de Burcht niet voor niets voor Onvoltooid Verleden Tijd, omdat ook de Burcht niet voltooid is, maar door toedoen van de stichting een nieuwe fase in zijn bestaan ingaat. De verbouwing is inmiddels gereed en het gebouw is voorzien van de beste installaties, die voldoen aan de jongste

(brandbeveiligings)eisen. De firma Stijkel en Vaatstra hebben prima werk geleverd. De kosten vielen nog mee ook.

Dit laatste paste goed, daar er nog altijd een klein miljoen euro tekort gekomen wordt. Plan A, het masterplan in zijn volle breedte, ligt om die reden onder in de lade. Thans wordt er gewerkt met plan C een meer uitgekleden versie van het masterplan. Maar wellicht geeft een financiële bijdrage van de Bankgiroloterij binnenkort meer armslag om naar plan B of wellicht A op te schuiven. Dan kan de groei-briljant Burcht Wedde nog meer tot wasdom komen.

De dromen en beleving van de kinderen achter de stenen

De Burcht krijgt onder meer de functie van Kinderhotel. Op voordracht van de familie Ferrari heeft de stichting - op grond van ideële overwegingen - er voor gekozen een groot deel van de Burcht open te stellen voor kinderen die in armoede leven en weinig geluk kennen. Zij kunnen er in groepsverband (maximaal 10 kinderen) met professionele begeleiders gratis of tegen kostprijs een korte vakantie doorbrengen en recreëren. Ook bestaat de mogelijkheid tot educatieve arran-

gementen. Samen met de professionele organisaties zoals b.v. Elker en Humanitas, wordt het verblijf op de Burcht georganiseerd. Ook hiervoor zal er nog veel werk verzet worden om e.e.a. uiteindelijk komende zomer (financieel met name) geregeld te hebben. De kinderen krijgen straks de kans om in een echt 'kasteel' weg te dromen van de trieste thuissituatie naar de tijden van Floris, Ivanhoe, Robin Hood of Assepoester. Dit wegdromen levert hopelijk nieuwe energie op en door de positieve emoties zullen ze nog lang terugdenken aan de Burcht in Wedde en de fraaie omgeving.

5 Kinderen planten stinzenbollen

Bruisend cultureel centrum

De Burcht als gebouw leent zich op het eerste gezicht goed om de rijke historie in de schijnwerpers te zetten. Een nieuw museum in Westervolde lag voor de hand in 2006. Serieus is dat ook overwogen, maar al snel is daar om diverse redenen vanaf gestapt. De exploitatie is niet rond te krijgen zonder de steun van de overheden, terwijl deze meer en meer met bezuinigingen te maken hebben. Daarmee is de kunst en cultuur niet vaarwel gezegd. In tegendeel het doel blijft om van de Burcht met haar tuinen een cultureel centrum te maken. Dit gebeurt in goede samenwerking met de twee exploitanten van het restaurant en de buitentuin. Zij gaan voor het commerciële deel en de stichting levert samen met vele andere betrokkenen 'de boterjusz en

de slagroom'. U zult verrast worden bij een rondgang door de Burcht! Er zullen bijvoorbeeld unieke voorwerpen uit de rijke geschiedenis van de Burcht tentoongesteld worden. De stichting is ook samen met de NOVO actief om deze zomer bijzonder fraaie beelden in de tuin te krijgen. Wellicht komt Liesbeth List nog eens zingen op de Burcht? Ook wil de stichting samen met een werkgroep van vrijwilligers kunstenaars uitdagen om uw verbeelding te helpen over hetgeen zo'n vijf eeuwen geleden gebeurd is. Hoe zag de vechtburcht er uit? De re-enactmentgroep de 'Westervolders' komt ook terug van heel lang weg geweest te zijn! Ook is het doel de Lakenmarkt en de Bachanaal in 2012 te versterken met kunstactiviteiten. Muziek, theater, lezingen, zullen zorgen voor meer leven in de brouwerij en in de Burcht! En wie weet wordt er in 2013 gestart met een archeologisch onderzoek naar de laatste resten van de vechtburcht uit de 16de eeuw. Dan ook wordt het in 2015 spektakel en theater rond de opgravingen bij het bruisend centrum Burcht Wedde.

Slot

Het bestuur van de Stichting en haar exploitanten hebben geloof in eigen plannen en werken aan de uitwerking van de heldere visie. De authenticiteit wordt vooral ontleend aan de manier waarop met de geschiedenis van de Burcht en haar toenmalige bewoners omgegaan wordt. Door deze aanpak zullen naar verwachting spoedig vele bezoekers naar de Burcht trekken. Mede door de bezoekers kan de Burcht een bruisend cultureel centrum worden en wordt het daar genieten voor jong en oud.

Westerwoldse Ingnamen van eigenerfden (II)

uit oude akten tot 1593

G. LUTH

Uit het *Register der Hoederbelasting des Gerichtes Westerwolde 1568- 1593* zijn ook de namen van keuters en armen meegenomen.

Enkele opmerkingen bij de tabel met Westerwoldse ingnamen tot 1593:

Alle namen komen voor in serie 'Westerwolders en hun woningbezit van 1568 to 1829' van vader en zoon Wegman. Boven elke kolom is aangegeven: het jaar (en datum), het onderwerp van het document; daaronder de vindplaats: naam van het karspel, deel en bladzijde (Zie Wegman).

De namen zijn voor zover mogelijk aangegeven per marke.

Niet alle erven zijn traceerbaar, zoals Schultinck in het Klaagschrift van ca. 1475. Mogelijk komt deze persoon van buiten Westerwolde.

Daar de spelling van dezelfde namen nogal verschilt, is het mogelijk dat in kolom A niet altijd de juist naam is gezet. Wordt met Hoissing, Hoising, Hoysing de naam van een erf in Smeerling, Laude of in Wessinghuizen bedoeld? Er zal vaak ruimte zijn voor verschillende interpretaties.

WESTERWOLDSE INGNAMEN TOT 1592

INGNAMEN tot 1592	dub-bele	MARKE	25-07-1443 Musselbroek On. 2, 511	24-07-1474 Bezit Addinga's VI. 2, 443	ca 1475 Klaagschrift Wedde I, 480	14-09-1482 Bezit Addinga VI. 2, 444	14-06-1504 getuigen Onst. 2, 512	17-10-1538 Drost v. Westerv. On. 2, 517	05-10-1547 Smeerling On. 2, 518	1568 Hoederbelasting eigenerfden en keuters	1591/1592 Hoederbelasting eigenerfden en keuters
A	B	C	D	E	F	G	H	I	J	K	L
Addinga		Wedde		Addinge	Addinges	Addinghe					
Aijsingh		Ellersinghuizen			Aytsinck					Aeijssinck	Aisinck
Altinck		Ellersinghuizen			Alting					Altijnck	Altinck
Alveringh		Vlagtwedde								Alverijnck	Alverinck
Banningh		Vlagtwedde			Banninck		Baninck			Banninck	Banninck
Besselingh		Onstwedde								Besselijck	
Boeijng		Vlagtwedde								Boegijnck	Boijnick
Bruninck		Wedde		Brunick		Braninck					
Bruiningh	0	Weende								Bruinick	Brunick
10 Bruninck	0	Onstwedde			Bruinick						Bruinick
Denerijnck		Onstwedde	Denerijnck								
Diringh		Vlagtwedde				Diringhus					
Donckeringh		Onstwedde									
Edingh		Smeerling		Edingehus	Edinck	Edingehus	Edinck		Edinck	Edijnck	Eddinck
Eefsingh		Veele			Eiffsinck		Eftsinck	Evsing		Effsinck	Effsinck
Eelsingh		Ellersinghuizen			Elsinck			Elsing		Elsinck	Eelsinck
Eemsingh		Weende		Eyntzinghus		Ernestinghus				Emsinck (keuter)	Eemsinck
Eldersinck		?			Eldersinck						
Ellersingh		Vlagtwedde			Ellersinck					Ellersinck	Ellersinck
20 Elsijnck		Veele								Elsijnck (keuter)	
Eltinck		Vriescheloo ?			Eltinck						
Elwerdinck		Jipsinghuizen			Elwerdinck					Elwerinck	
Essinck		Vlagtwedde			Essinck		Esinck			Essinck	Eesinck
Friesingh		Vlagtwedde					Fresinck			Vresinck	Vresinck
Gartmanninck		Hoor								Gartmanninck	Gartmanninck
Goringh		Ellersinghuizen								Goerijnck	Goerinck
Hackelingh		Veele									
Halmingh		Smeerling	Halaminck								
Hardingh		Onstwedde						Haring		Halminck	Halminck
30 Hardingh	0	Wollinghuizen			Harninck					Harninck	Harninck
Harwering		Sellingen								Harwerinck	Harwerinck
Heijging		Onstwedde						Heijging		Heicke	Heilke
Hessingh		Veele					Hessingh				
Hidderinck		(Vriescheloo)									
Hiddijnck		Vriescheloo								Hiddijnck	Hidderinck
Hiddingh	0	Smeerling			Hiddings			Hidding	Hijddinck	Hiddijnck	Hiddinck
Hiddingh	0	Veele					Hiddinck			Hiddijnck	Hiddinck
Hiddingh	0	Ellersinghuizen								Hiddinck	Hiddinck
Hijckijnck		Vlagtwedde								Hoijsijnck	Heickinck
40 Hilling		Sellingen								Hillinck	Hillinge
Hilweringh		Veele								Hilwerinck	Holwerinck
Hinckinck		Onstwedde			Hinckinck					Hinckijnck	Hinckinck
Hoijsinck		Vlagtwedde								Hoijsinck	Heickinck
Hoisingh		Smeerling			Hoysinck		Hoissinck			Hojsinck	Hoisinck
Hoissingh	0	Laude								Hoijsinck	Hoisinck
Horlinges		Smeerling					Horlinges	Horninges	Horlings	Horlinges	Horlinges
Hoysingh	0	Wessinghuizen							Hoijsinck		Heisinck
Hoytingh		Vlagtwedde						Hoiting			
Hubbelingh		Onstwedde			Houbboldinck					Hubbelinck	Hubbelinck

INGNAMEN tot 1592	dubbele	MARKE	25-07-1443 Musselbroek On. 2, 511	24-07-1474 Bezit Addinga's VI. 2, 443	ca 1475 Klaagschrift Wedde I, 480	14-09-1482 Bezit Addinga VI. 2, 444	14-06-1504 getuigen Onst. 2, 512	17-10-1538 Drost v.Westerw. On. 2, 517	05-10-1547 Smeerling On. 2, 518	1568 Hoenderbelasting eigenerden en keuters	1591/1592 Hoenderbelasting eigenerden en keuters
50	Humelinck		Onstwedde							Humelinck (keuter)	Huimelinck
	Huisingh		Onstwedde					Huising		Huisijnc	Huisinge
	Huisingh	0	Vlagtwedde							Huisinck	Huisinck
	Huisingh	0	Jipsinghuizen		Husinck					Huisinck	Huisinck
	Huistingh		Weende	Hustede		Hussesstede				Huistijnc	Huisincks
	Huitsingh		Onstwedde							Huitzinc	Huitzinc
	Hulsinck		Vlagtwedde							Hulsinck	Huisinck
	Idinghe		Onstwedde							Idijnc	Idinge
	Jabbingh		Onstwedde					Jabbing		Jabbinge	Jabbinge
	Jaelinck		Hoorn							Jaelijnc	Jaelinghe
60	Jolingh		Veele				Jalinc			Jalinc	
	Koeningh		Vlagtwedde				Koninc	Coering		Koninc	Koeninck
	Leusingh		Jipsinghuizen							Luissinck	Luissinck
	Liefstingh		Weende	Levestinghus						Leffzinc	Leefstinck
	Liefstingh	0	Vriescheloo							Leffzinc	Leefstincks
	Lotteringh		Smeerling	Lotteringehe		Lottringehus				Lottringe	Lottringe
	Luiringh		Veele							Luirinck	Lurinck
	Maarsing		Onstwedde							Marsinck (keuter)	
	Mattingh		Veele								
	Meendering		Sellingen					Meendering		Menerinck	Meineringe
70	Meeningh		Hoorn	Mening		Meynigk	Mennik			Meninck	Meninge
	Menningh		Onstwedde							Mennersinck	Mennersinck
	Naeningh		Onstwedde	Nannijnc						Nanninck	Naningh
	Nanninges		Onstwedde					Nanking Nanning		Nanninges	Nanninges
	Nisingh		Onst. keuter							Nisinge (keuter)	Nisingh
	Olingh		Onstwedde							Oelijnc	Alinge
	Pollingh		Jipsinghuizen							Pollijnc	Pollinck
	Redwerdinck		Wedde	Redwerdinck		Redwerdinck					
	Rensinck		Wessinghuizen							Rensinck	Rensinck
	Rensinghe	0	Weende			Rensingehus					
80	Rensingh	0	Onstwedde	Rensijnck						Rensinck	Rensinck
	Rensingh	0	Veele				Bensinck	Rensinghe			
	Renweringh		Veele				Rewerdinck			Renwerinck	Renwerinck
	Schultinck		?		Schultinck						
	Schuring		Laude							Schurinck	Schuringe
	Sijverijnc		Vlagt. (Keuter)							Sijverijnc keuter	
	Sijwerdinck		Veele				Sijwerdinck				
	Stroedingh		Ellersinghuizen							Strodijnc	Strodinck
	Suimeringh		Wollinghuizen							Sumerinck	Summerinck
	Tanclinc		Smeerling	Tancklinckhus		Tancklinckhus					
90	Teijingh		Wollinghuizen	Tieinghus						Tiggijnc	Tijnck
	Tensingh		Veenhuizen							Tenssinck	Tensinck
	Thedingh		Onstwedde		Tedinck					Tedijnc	
	Thesingh		Ellersinghuizen								
	Tidweringh		Onstwedde							Tijdwerinck	Tidwerinck
	Trenning		Laude					Trenning		Trenninck	Trijnninges
	Waarsing		Laude							Warssinck	Waersinck
	Waldinghe		Vlagtwedde	Waldingehus		Waldingehus					
	Wannijnc		Onstwedde ?	Wannijnc ?							
	Warmeringh		Laude							Warmerinck	Weerneringe
100	Warssinck		Veele (keuter)							Warssinck	
	Wedeling		Sellingen	Wedelinghus		Wedelinghus					
	Weedingh		Onstwedde							Wierdinck	Wierdinck
	Wensingh		Vlagtwedde				Wensinck	Wensing		Wensinck	Wensinck
	Wetringhe		Veele (keuter)							Wetringe	
	Wicheringh		Wedde	Wicherinck		Wycheringk				Wicherinck	Wicherinck
	Wijbelingh		Weende				Wyboldinck			Wibelijnc	Wibbelinck
	Wilsingh		Veenhuizen							Wilsinck	Wilkinck
	Wipping		Wessinghuizen					Wipping			
	Wiltinck		Onstwedde								Witinges
110	Wiltinck	0	Vlagtwedde	Wiltinck	Wiltinck	Wiltinck					
	Wiltinck	0	Wollinghuizen								
	Wulmerinck		Vlagtwedde				Wulmerinck				

Op dit overzicht staan 112 namen waarvan 16 dubbele. Een aantal namen komt in meerdere marken voor.

Hidding 4 maal in Ellersinghuizen, Smeerling, Veele en Vriescheloo
 Rensing 4 maal in Onstwedde, Veele, Weende en Wessinghuizen
 Bruining 3 maal in Onstwedde, Weende en Wedde
 Husing 3 maal in Jipsinghuizen, Onstwedde en Vlagtwedde
 Hoissing 3 maal in Laude, Smeerling en Wessinghuizen
 Wilting 3 maal in Onstwedde, Vlagtwedde en Wollinghuizen.
 Harding 2 maal in Onstwedde en Wollinghuizen (in Sellingen vinden we Harwering)
 Liefsting 2 maal in Weende en Vriescheloo

In totaal vinden we op 96 verschillende namen, die eindigen op ing.

Opm. Wessinghuizen werd ook wel Weddersinghuizen genoemd (Onst.2,522). Er zou dus een erve Weddersing hebben kunnen zijn. Waarschijnlijk heette dat gebied oorspronkelijk 'Westerhuizen', dat is 'huizen ten westen van'; in dit geval ten westen van Wedde.

Stamreeks Eckringa

CHRISTIEN ROOD

De familie Eckringa komt vanaf het midden van de 18e eeuw voor in Westerwolde. Het is één van de families met militairen en ambtenaren die van elders kwamen en waarvan een aantal nakomelingen in Westerwolde bleven. Mevrouw Rood maakte deze stamreeks voor haar kleinkinderen Eckringa. Dit is de reden waarom dit genealogische overzicht als stamreeks is opgesteld en niet alle lijnen zijn uitgewerkt.

I. Hermannus Eckringa, geboren omstreeks 1664 (Leeuwarden?).

Hij kwam op 25 augustus 1688 met attestatie van Leeuwarden naar Koudum en is dan bode van de Gedeputeerde Staten van Friesland.

Trouwt (1) op 21 juni 1685 in Leeuwarden met **Trijntje Hanses**, gedoopt 1 oktober 1645 in Leeuwarden (dochter van Hans Hanses en Antie Steffens).

Trijntje Hanses ondertrouwde eerder op 24 juni 1669 in Leeuwarden met Johannes Folkerts.

Trijntje overlijdt begin 1686.

Hermannus Eckringa is in 1686 stiefvader en curator van de kinderen van **Trijntje Hanses** bij **Johan Folkerts**.

Volgens archief Den Haag secretaris van Coudum en moet hij zijn overleden ná 1728 en vóór 1735. Hij zou hebben gewoond aan de weg "van de molen naar 't dorp Simke Wal") koopt te Coudum 19 oktober 1702 "seeckere Hovinge" van Meijnert Pijbrants voor 215 Car guldens, koopt aldaar 10 februari 1714 sekere "Heerlicke en adelicke stemdragende huisinge met de stede Jr Epema Zathe genaemt, sampt hovinge, bomen en plantagie, Nieuwlandt, het Schiphuis, en voorts cum omnibus annexis staende en gelegen in het Zuidwester quarter van Coudum van Jr. Gerrijt Meuwis Cure... voor de som van 1581 Car. Gulden.

Hermannus trouwt (2) op 21 november 1686 in Leeuwarden met **Antie Poulus Radius**, gedoopt 24 juli 1667 in Leeuwarden. (dochter van Poulus Jans(en) en Mintie Jeppes) zij overlijdt ná 1735.

X. Hermannus Eckringa, bode der E. Hoog Heeren Gedeputeerde Staten van Friesland, en Antie Poulus Radius in dese staete sijn haer wedergeboort voor ghestaet op den 21sten november 1686, de 2de snare der 14de dier 3de mace die 11de op sijn draefluon dits nae aenbevecht.

Uit dit huwelijk:

1. **Jan Eckringa**, ged. 18 april 1686 in Leeuwarden. Hij overlijdt jong.
2. **Johanna Eckringa**, ged. 23 december 1688 in Koudum.
3. **Mintje Eckringa**, ged. 26 juli 1691 in Koudum, ovl. voor 1736. Trouwt 30 augustus 1716 met **Tjalling Aukes Iedema**, ged. 25 mei 1684 in Dokkum (zoon van Auke Tjallings en Sytske Tjallings). Tjalling Aukes trouwt eerder in 1705 te Workum met **Jaaike Hendrix Hugon**, geb. in Workum. Tjalling Aukes trouwt 1736 in Hindelopen met **Maria Rombeek**.
4. **Jan Eckringa**, ged. 30 september 1694 in Koudum.
volgens archief Den Haag ongehuwd overleden in Coudum ná 1775, in 1735 lidmaat de Gereformeerde kerk te Coudum Hij was mederegter der Grietenij Hemelummer Oudevaart en Noordwolde van 1743-1775.
5. **Paulus Eckringa**, zie II.
6. **Elisabeth Eckringa**, ged. 17 december 1699 in Koudum, in 1735 lidmaat aldaar.

Gehuwd te Koudum 7 augustus 1735 met **Jan Abes Galtema**, ged. Workum 28 oktober 1688, ovl. na 1760, secretaris te Koudum en gezworen Clercq ter Secretarie van de grietenie van Hemelummer Oldevaart en Noordwolde van 4 augustus 1713 tot 15 april 1716, secretaris van de grietenij Hemelummer Oldevaart en Noordwolde van 11 november 1716 tot 25 maart 1760, zoon van Abe Jans.

7. **Trijntje Eckringa**, ged. 24 juni 1703 in Koudum. Zij overlijdt ongehuwd.

II. Paulus Eckringa, geb. 22 januari 1697 en ged. 24 januari 1697 te Koudum, fiscaal en substituu-
tuut ontvanger van Het Bildt wonende in St. Annaparochie, diaken te Koudum.

Nadat zijn huis in St. Annaparochie vanwege een belastingopstand in 1748 in brand was gestoken, werd Paulus ziek. Hij verbleef een poosje in Groningen bij Reinder Peters, koopman bij de Oosterpoort. Daarna is hij in 1749 met behulp van Willem van Haren en stadhouder Willem IV gevlucht naar Heeze in de meierij van Den Bosch. Hij werd in 1750 secretaris aldaar en Stadhouder van 't Kwartier van Peelland en is overleden te Den Bosch 9 juli 1793, aldaar begraven in de St. Janskerk.

Hij trouwt (1) St. Annaparochie op 12 mei 1720 met **Metje Johannes**, ged. 19 juni 1698 in St. Annaparochie en overleden in Heeze, dochter van Johannes Jacobs en Geertje Ritskes.

Uit dit huwelijk:

1. **Hermanus Eckringa**, ged. 19 januari 1721 in St. Annaparochie, jong ovl.
2. **Hermanus Eckringa**, ged. 18 juli 1723 in Vrouwenparochie, zie III.
3. **Johannes Eckringa**, ged. 31 maart 1726 in Vrouwenparochie, jong ovl.
4. **Anti Eckringa**, ged. 25 april 1728 in St. Annaparochie, jong ovl.
5. **Antje Eckringa**, ged. 20 mei 1731 in St. Annaparochie, ovl. Te Zutphen en begraven in de Broederen kerk aldaar. Gehuwd met **Carl Lodewijk van Thielen**, geb. in Maastricht, ritmeester in het regiment van de graaf van Rechteren.
6. **Johannes Eckringa**, ged. 8 augustus 1734 in St. Annaparochie

Paulus trouwt (2) te Heeze op 2 augustus 1756 met **Catharijna Petronella Nobel**, geb. 11 november 1719 en ged. 12 november 1719 in Heeze, begraven in de St. Jans kerk in 's-Hertogenbosch op 23 december 1791, dochter van Jan Casaper Nobel (secretaris van Heeze en Leende, notaris te Heeze/Leende/Zes gehuchten) en van Johanna Catharijna Janssen de Jongh, vrouwe van Geldrop.

Uit dit huwelijk:

7. **Wilhelmina Johanna Eckringa van Sprangh**, geb. in Heeze 10 oktober 1757, ovl. Breda 5 maart 1828. Zij trouwt 9 mei 1801 in St. Michelsgestel met **Pieter Locecaat**, geb. 14 maart 1746 in Asten, ovl. 12 februari 1825 in Leiden, schepen en advocaat in 's-Hertogenbosch. Wilhelmina overlijdt in Breda.
8. **Amalia Wilhelmina Henriëtte Eckringa van Sprangh**, ged. 4 december 1758 in Heeze. Zij trouwt 23 oktober 1783 met **Cornelis Theodorus Hoevenaar**. Volgens haar zus Wilhelmina overlijdt Amalia in de ouderdom van 30 jaren en 8 dagen en is ter aarde besteld in het koor van de grote kerk in Den Bosch.
9. **Elisabeth Catharina Eckringa van Sprangh**, geb. 18 augustus 1761 in Heeze. Zij overlijdt 19 september 1761 in Heeze. Zij is begraven in Heeze in het koor van de Grote Kerk.

III. Hermanus Eckringa, ged. 18 juli 1723 in Vrouwenparochie en ovl. 29 mei 1797 te Koudum, ontvanger van 's Lands convoyen en licenten. Hij trouwde (1) 29 december 1744 in Vrouwenparochie met **Margaretha Radijs**, geb. 18 december 1717, ged. 19 december 1717 te Wolvega/Sonnega, ovl. februari 1779 en begraven in Wolvega, dochter van Sixtus Gerhardus Radijs en Jetske Gepkes Dronrijp.

Uit dit huwelijk:

1. **Poulus Eckringa**, ged. 13 maart 1746 in St. Annaparochie, ovl. Bourtange 8 september 1811. Hij trouwt 8 maart 1772 in Nieuweschans (Langakkerschans h.c.) met **Marrigje Alberts Benning**, ged. 25 juli 1734 in Langakkerschans, ovl. Meppel 29 maart 1822,

dochter van Albert Benning en Maria Leenarts. Poulus is in 1796 ontvanger van convoyen en licenten in Bourtange.

2. **Jitske Eckringa (Jetske)** is geb. februari 1749 in Groningen aan de Nieuweweg en ged. 16 september 1749 in Groningen in de Martinikerk, ovl. 31 augustus 1822 in Workum. Zij trouwde 2 maart 1774 in Langakkerschans (h.c.) met **Richard Anthoon van der Feltz**, ontvanger te Langakkerschans en Workum, ged. 8 juni 1749 in Assen, ovl. vóór april 1820, zoon van Herman Roelof Wolf van der Feltz en Louise Isabella van Imhoff.
3. **Sixtus Gerhardus Eckringa**, geb. 25 januari 1754 in Eexta, ovl. 3 mei 1829 in Wedde. Sixtus was tekenaar en stond als student ingeschreven aan de Hogeschool te Franeker op 20 september 1769. Kapitein der genie (1782) en commandant van de vesting Bourtange, kolonel (1821). Hij trouwde 5 juli 1776 in Jemgum (O.Fr.) met **Thalia Wijnhagen**, geb. 4 februari 1755 in Grosswolde (O.Fr.), ovl. Warffum 17 juni 1837, dochter van ds. Edo Wijnhagen en Grietje Willems Brechtesende.

Uit het boek: Familieherinneringen²:

Sixtus nam lessen in wiskunde en wilde officier worden bij de genie.

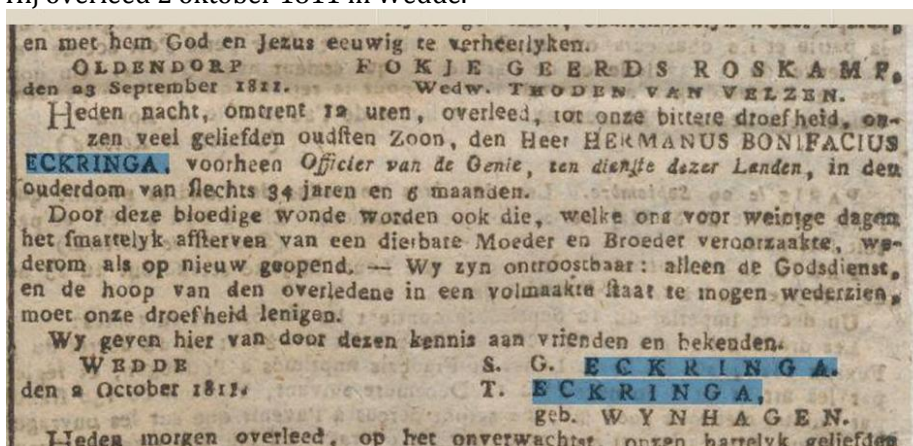
En ook: Thalia Wijnhagen was een dappere soldatenvrouw. In 1794 lag haar man als kapitein van de genie in 's Hertogenbosch, toen die stad onder Pichegru werd belegerd.

Uit boek familieherinneringen:

In 1813 was haar grootvader bang voor plunderingen door bendes, die als voorlopers van de kozakken vanuit Oostfriesland op Bellingwolde aantrokken en het hadden voorzien op ieder die onder het Franse bestuur een ambt had bekleed. Hij stuurde daarom **Thalia en Jan** onder geleide van zijn klerk naar **hun grootvader Eckringa in Wedde**. (Dat moet dan Hermanus zijn) **Sixtus Gerardus Eckringa** was nl. een te goed aanhanger van het Oranjehuis om onder de Franse overheersing te willen dienen.

Uit dit huwelijk:

- a. **Hermannus Bonifatius Eckringa**, geb. omstreeks maart 1777, officier van de Genie. Hij overleed 2 oktober 1811 in Wedde.

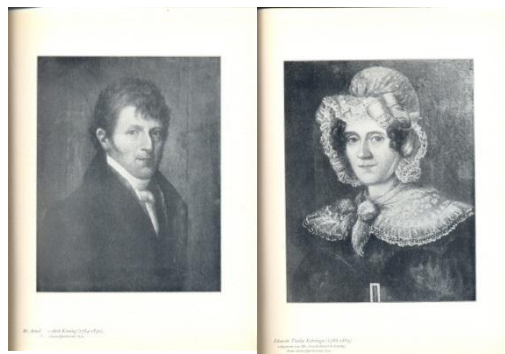

- b. **Margaretha Elisabeth Catharina (Nienke) Eckringa**, ged. 27 december 1778 in Bourtange. Zij ondertrouwt 13 juli 1805 in Wedde met vrederechter in het kanton Winschoten en wonende te Wedde, **Nicolaas Engelhard**, geb. 29 september 1769 in Groningen (zoon van Johan Arnoldus Engelhard en Tjaakje Jeijpes) en overleden 4 september 1849 in Wedde. Margaretha stierf 25 juni 1827 kinderloos in Wedde.
- c. **Paulina Eckringa**, geb. 20 april 1781 in Bourtange. Zij trouwt 6 augustus 1812 in Wedde met ds. **Abraham van Laer Dinckgreve**, geb. 3 augustus 1785 in Noordwolde (zoon van ds. Jan Fabritius Dinckgreve en Anna Maria van Laer), overleden 3 november 1838 in Sleen. Zij overlijdt 3 augustus 1845 in Sleen.
- d. **Eduard Everhardus Eckringa**, ged. 27 april 1783 in Bourtange. Hij overlijdt jong.

² Herinneringen en overleveringen betreffende de families Koning, Eckringa en Lankhorst; geschreven in opdracht van mevr. H.J.C. Verkade-van Gelder te 's-Gravenhage op basis van de herinneringen van mevrouw A.H.G. Coenen – Koning. Uitgegeven door N.V. Van Markens Drukkerij Vennootschap te Delft (1929)

- e. **Eduard Everhardus Eckringa**, ged. 21 november 1784 in Bourtange. Ook hij overlijdt jong
- f. **Eduarda Thalia Eckringa**, ged. 16 februari 1786 in Bourtange, gedoopt aldaar 19 februari 1786 door ds. Antonides, ovl. Wedde 28 mei 1865. Zij trouwt in Wedde 9 juni 1807 met **Arnold Hendrik Koning**, geb. 9 juli 1784 in Groningen, ovl. 5 oktober 1850, zoon van Joannes Coninck en Alida Gesina Lankhorst. Hij was advocaat, griffier van de drostenij te Wedde, later notaris te Bellingwolde, daarna in Wedde.

Deze tekeningen komen uit het boek "Familieherinneringen"

Arnold Koning was een groot liefhebber van schilderijen en kocht in 1829 van de stad Groningen het "Huis te Wedde", dat hij ook ging bewonen. (zoon van Joannes Coninck en Alida Gesina Lankhorst.) Zij kregen 11 kinderen.

- g. **Sixtus Gerhardus Eckringa**, geb. 18 augustus 1788, ovl. Blijham 27 juli 1876, schout, later burgemeester van de nieuwe gemeente Wedde. Hij trouwt 14 oktober 1814 in Midwolda met **Geertje Klaassens Kremer**, geb. 17 augustus 1794 in Midwolda, ovl. Blijham 1 september 1848, dochter van Klaas Tonnis Kremer en IJktje Tammes. Burgemeester Eckringa had een grote boerderij in Blijham, die later werd voortgezet door zijn dochter Margaretha Elizabeth.
- h. **Albertina Antonia (Berthe) Eckringa**, geb. 4 december 1791 in Bourtange, ovl. Leeuwarden 23 december 1826. Zij trouwt 14 februari 1821 in Coevorden met **Stephanus Preuyt**, geb. 16 januari 1794 in Briele, ovl. 28 november 1835 in Almelo. . zoon van Cornelis Preugt en Jacoba Roosendaal
- i. **Gepkea Engelina Eckringa**, geb. 8 december 1794. Zij trouwt 9 oktober 1828 in Wedde met **Jan Lippes Knol**, ged. 26 juni 1796 te Noordhorn, ovl. Haren 27 april 1867, hoofdcommies Rijksbelastingen, zoon van Lippe Jans Knol en Jantje Alles Waling.
- j. **Edo Wijnhagen Eckringa**, geb. 27 september 1797 in Wedde, jong ovl.
4. **Bonnefaas (Bonifatius) Eckringa**, ged. 4 juli 1755 in Nieuweschans. Hij deed op 25 april 1773 belijdenis in Bourtange.
5. **Johan Regnerus Eckringa**. Geb. 24 januari 1759, zie IV.

Hermanus trouwt (2) 24 november 1784 in Koudum met **Kathrijna Alberts Benning**, ged. 24 mei 1739 in Nieuweschans, ovl. Bourtange 9 december 1797, dochter van Albert Benning en Maria Leenarts.

Uit dit huwelijk geen kinderen.

Hermanus was lid van het College van Gedeputeerde Staten van Westergo.

- IV. **Johan Regnerus Eckringa**. Geb. 24 januari 1759 en ged. 28 januari 1759 in Nieuweschans, ovl. Termunten 2 juni 1826. Hij trouwt 11 februari 1778 in Hulst (1) met **Wilhelmina Joanna Obreen**, ged. 14 januari 1759 in Hulst Zeeland, ovl. 20 maart 1800 in Termunten, dochter van Otto Obreen, schepen van Hulsterambt 1763, later burgemeester van Hulst en Hulsterambacht en Klasina Dina Cornelia Wouters.

Uit dit huwelijk:

1. **Margaretha Elisabeth Eckringa**, geb. 25 november 1778 in Nieuweschans.
2. **Otto Jan Eckringa**, geb. 1 januari 1783, jong overleden.
3. **Otto Jan Regnerus Eckringa**, geb. 4 december 1783 in Hulst en is ged. 14 december 1783 in Koudum (als Otto), ovl. 3 januari 1827 te Lemmer, commies aldaar.. Hij trouwt op 3 september 1814 in Loppersum met **Sara Magdalena Ducelliée**, geb. 24 november

1789, ged. 6 december 1789 in Winsum, ovl. Groningen 5 mei 1830, wollennaister, dochter van Jan Philip Ducelliee en Janna Cornelis Pot.

Uit dit huwelijk:

- a. **Wilhelmina Johanna Eckringa**, geb. 31 december 1813 in Loppersum (werd bij huwelijk ouders gewettigd), ovl. 16 juli 1850 in Groningen.
- b. **Hillebrandina Magdalena Eckringa**, geb. 8 juni 1815 in Loppersum, ovl. 31 juli 1834 in Groningen.
- c. **Johanna Catharina Eckringa**, geb. 22 april 1817 in Loppersum, ovl. 25 april 1880. Zij trouwt 19 november 1840 in Groningen met **Willem Gleuns**, geb. 21 januari 1808 in Groningen, ovl. 1 december 1880 te Groningen, wis- en natuurkundige, zoon van Willem Gleuns en Jantje Haveman.
- d. **Christina Hermina Eckringa**, geb. 5 september 1819 in Stavoren, ongehuwd overleden 16 juli 1857 te Groningen
- e. **Anna Meinardina Eckringa**, geb. 1 maart 1822 in Lemmer. Zij overlijdt 30 januari 1854 in Peize, ongehuwd.
- f. **Jetske Riggardina Antoinette Eckringa**, geb. 12 september 1824 in Lemmer en zij overlijdt 20 juni 1849 in Groningen, ongehuwd.
- g. **Ottolina Magdalena Eckringa**, geb. 20 januari 1827 in Lemmer. Zij overlijdt aldaar op 17 februari 1827, oud 4 weken. N.B. Vader overleden.
4. **Catharina Johanna Eckringa**, ged. 25 december 1786 in Oudeschans, ovl. voor 29 augustus 1860. Zij trouwt omstreeks 1807 met **Derk Jans de Ruiter**, ged. 19 mei 1782 in Oude Pekela, ovl. Oude Pekela 29 augustus 1860, zeeman en schipper, zoon van Jan Derks de Ruiter en Betje Jans.
5. **Hermine Carolina Bonifacia Eckringa**, ged. 8 juni 1788 Hoogezand, ovl. Loppersum 13 november 1857. Zij trouwt 27 april 1808 in Loppersum met **Hendrik Heines Koning**, ged. 3 april 1789 in Uithuizermeeden, ovl. Loppersum 25 november 1863, landbouwer, zoon van Heine Warners Koning en Anja Jans.
6. **Righerdina Jetske Antoinette Eckringa** (ook genoemd: Richardina en Riggerdina), ged. 18 oktober 1789 Hoogezand, ovl. Appingedam 1 augustus 1866. Zij is koopvrouw. Zij trouwt met **Hindrik Willems Smith**, ged. 29 maart 1786 in Appingedam, ovl. Appingedam 14 december 1870, koopman aldaar, zoon van Willem Hendriks Smith en Elizabeth Johannes Eertman.)
7. **Hermanus Eckringa**, geb. 10 april 1791 in Hoogezand. N.B. Geboren als: Hermaanus.
8. **Wilhelmina Johanna Eckringa**, ged. 12 juli 1795 in Sappemeer, waarschijnlijk begraven Sappemeer 16 september 1795.
9. **Christina Eckringa**, zij overlijdt 16 mei 1800.

Johan Regnerus trouwt (2) 5 juli 1801 met **Antje Hindriks Hazelhof**, ged. ws. 27 november 1776 in Hamdijk onder Bellingwolde, ovl. 22 januari 1803 in Termunten in het kraambed van een dochter, dochter van Hindrick Nannes en Klaartje Pieters.

Uit dit huwelijk:

10. **Anje Jans Eckringa**, geb. 22 december 1802 in Termunten. Zij overlijdt 12 september 1835, ongehuwd.
 - a. **Johanna Eckringa** geb. 3 december 1831 (in een armkamer), ovl. 31-12-1831 in Termunten (moeder: Anje Eckringa.)

Johan Regnerus trouwt (3) 31 juli 1816 in Termunten met **Albertje Berends Redeker**, geb. 13 mei 1784 in Termunterzijl. Zij was arbeidster en overlijdt 24 september 1829 in Termunten. 45 jaar oud. (dochter van Berent Berents Redeker en Metje Pieters Schabels.)

Uit dit huwelijk:

11. **Herman Johan Regnerus Eckringa**, geb. 11 maart 1818 in Termunten., zie V.
12. **Sixtus Hinderikus Jan Eckringa** (Sixtus Hinderikus), geb. 4 juni 1820 in Termunten, ovl. 1 oktober 1894 in Termunten, arbeider. Hij trouwt op 16 juni 1849 in Termunten met **Freerktje Jurgens van der Paard**, geb. 1 september 1823 in Borgsweer, gem. Termun-

ten, ovl. Termunten 8 december 1895, dochter van Jurrien Harms van der Paard en Elizabeth Freerks Vos.

Uit dit huwelijk:

- a. **Elizabeth Eckringa**, geb. 6 juni 1850 in Termunten, ovl. Woldendorp 4 december 1925. Zij trouwt 14 augustus 1872 in Termunten met **Cornelis Tjabrings Looijer**, arbeider, geb. 7 januari 1839 in Woldendorp, ovl. aldaar 21 januari 1892, zoon van Tjabrinks Berends Looijer en Beija Okkes Bosker, weduwnaar van **Reintje Meijer**.
 - b. **Albertje Eckringa**, geb. 21 juni 1853 in Termunten, ovl. aldaar 20 juni 1924. Zij trouwt (1) op 5 november 1873 in Termunten met **Hindrik Koenes Mossel**, boerenknecht, geb. 13 november 1847 in Woldendorp, ovl. 3 augustus 1875, zoon van Koeno Hendrik Mossel en Grietje Meinderts Bosker). Zij trouwt (2) op 25 mei 1877 in Termunten met **Marten Bultje**, geb. 26 juni 1849 in Termunten, ovl. aldaar 27 januari 1941 (zoon van Jacobus Hindriks Bultje en Renske Martens Bultje).
 - c. **Metje Eckringa**, geb. 27 april 1857 in Termunten, ovl. op 24 november 1922 in Farmsum. Zij trouwt 4 juli 1879 in Termunten met **Gosen Jacobs Vos**, boerenknecht,, geb. 12 april 1849 in Oterdum, ovl. 25 mei 1934 in Oterdum, zoon van Jacob Freerks Vos en Anje Gosens van der Molen.
 - d. **Jurrendina Eckringa**, geb. 8 februari 1860 in Termunten, ovl. 11 januari 1941 in Woldendorp. Zij trouwt 28 juni 1880 in Nieuwolda met **Jan van der Veen**, boerenknecht, geb. 15 november 1858 in Nieuwolda, ovl. 29 juni 1949 in Termunten, zoon van Derk van der Veen en Elizabet Nap.
13. **Mettalina Margreetha Eckringa**, dienstmeid, geb. 15 februari 1824 in Termunten, ovl. 2 mei 1898 in Woldendorp. Zij trouwt 20 mei 1863 in Termunten met **Eilt Eppes Schoonbeek**, geb. 5 juni 1819 in Termunten, ovl. 31 maart 1882 in Woldendorp, zoon van Hindrik Jacobus Schoonbeek en Martje Ailts Oosterveld, weduwnaar van Frouwke Meijerhoff.

- V. **Herman Johan Regnerus Eckringa**, geb. 11 maart 1818 in Termunten, ovl. Indië 15 februari 1873³. Herman had een relatie/huwelijk met **Jumi of Tjoemie**. Van Jumi verder geen gegevens bekend.

Uit dit huwelijk/relatie:

1. **Magdalena Theodora Eckringa**, geb. 9 oktober 1844 in Kedong Kebo (Indië), ovl. 8 september 1886 in Poerworedjo. Zij trouwt 8 november 1860 met **Marten Lieuwes Hoekstra**, sergeant instructeur der Pradjoerits, geb. 23 september 1832 in Leeuwarderadeel, ovl. 1 juni 1874 en begraven in Poerworedjo.
Uit dit huwelijk jong overleden kinderen.
2. **Antonius Henricus Eckringa**, geb. 10 mei 1846, afd. Poerworedjo, Bagelen, zie VI
3. **Cornelia Hendrika Eckringa**, geb. 1 augustus 1849 in Kedong Kebo, ovl. 16 maart 1931, begraven in Garoet (Indië).. Zij trouwt 13 mei 1865 met **Willem Rijkend Jacob Schouten**, griffier landraad, geb. 24 mei 1839, ovl. 26 april 1899 en begraven in Poerworedjo. 1 kind.
4. **Maria Francisca (Margaretha) Eckringa**, geb. 17 november 1850 in Poerworedjo, ovl. 12 september 1852 in Bagelen.
5. **Louisa Josephina Eckringa**, 22 februari 1853 Bagelen, afd. Poerworedjo, ovl. 21 juli 1922 in Garoet. Zij trouwt 1 augustus 1881 in Poerworedjo met **Wilhelmus Philippus Couzijn**, onderofficier geweer maker, geb. 1 maart 1856, ovl. 23 maart 1904 en begraven in Poerworedjo.
N.B. Volgens Indisch archief trouwt Louisa eerder 15 maart 1871 in Poerworedjo met **Frans Adam Kalle**.
6. **Albert Adam Eckringa**, geb. 28 januari 1855 Poerworedjo, Bagelen (Indië), ovl. 14 maart 1859 in Bagelen.
7. **Margaretha Eckringa**, geb. niet bekend. Zij overlijdt 21 maart 1859.

³ In "Genealogische en Heraldische Gedenkwaaardigheden", door Mr. P.C. Bloys van Treslong Prins (1939) deel IV, blz. 314 Poerworedjo (Kedoe), vak IB. Hier leest men op de graven: "Hier rust **Herman Johan Regnerus Eckringa**, beb. den 16 April 1818 en overl. den 15 febr. 1873".

8. **Wilhelmina Eckringa**, geb. 26 juli 1859 afd. Poerworedjo, Bagelen (Indië). Zij trouwt 4 juli 1883 in Bagelen, afd. Poerworedjo met **Johannes Hendrikus Carel Floberg**, bouwkundige en aannemer.
9. **Maria Albertina Eckringa**, geb. 14 juli 1861 in Poerworedjo, Bagelen. Zij trouwt met **Wolter Statius Schomaker**, adm. Boschperseel Kedoek-Djombang 1903-1914, beheerder hotel-Blora 1915 en empl. broodfabr.-Soer. 1919, ovl. 5 april 1920 in Soerabaja.
10. **Martin Joseph Bonifacius Eckringa**, geb. 15 mei 1863 Poerworedjo, Bagelen, commies Kadastrale dienst, ovl. 2 mei 1928 in Soerabaja. Hij trouwt 25 maart 1903 in Batavia (Indië) met de inlandse Christenvrouw **Patemah**. Bij de doop genaamd **Sopia**.

Uit dit huwelijk:

- a. **Wilhelmina Adolphina Eckringa**, geb. 30 juni 1892. Zij trouwt 7 mei 1920 in Soerabaja met **Anton Wilhelm Benton**, empl. Holl. Aannemers Mij, Soerabaja.
- b. **Albertina Jeanette Eckringa**, geb. 30 januari 1895 in Surabaja (Indië). Zij trouwt met **Ludwig Philip Reinecus Franciscus Leinweber**, geb. 13 juli 1889 Poerworedjo. Albertina en Ludwig overlijden in Geldrop (Ned.) aan kolendampvergiftiging op 22 mei 1961. Ludwig was 3^e commies Kadaster in verschillende plaatsen.
- c. **Willem Albert Eckringa**, geb. 18 augustus 1897.
11. **Johannes Martines Eckringa** geb. 19 december 1865 Bagelen, afd. Poerworedjo en Koe-toardjo (Indië)

VI. **Antonius Henricus Eckringa**, geb. 10 mei 1846, afd. Poerworedjo, Bagelen

De onderscheiding die Antonius draagt is wegens: “daden van dapperheid jegens de vijand”. Het betreft hier het expeditiekruis, met de Kroon voor Eervol Vermelden op het lint. [*Bij K.B. 20 van 08-09-1877 werd een zichtbaar draagteken ingesteld: Een verguld zilveren kroon te dragen op het lint van het Ereteken voor Belangrijke Krijgsbedrijven*]

Is waarschijnlijk geweest in de Atjeh-oorlog.

Later kreeg ik van het Indisch archief het bericht, dat de onderscheiding is: “Ridder in de orde van Oranje Nassau.”

Hij trouwt (1) met **Sapina**, 20 juni 1879 te Meester Cornelis. Zij is geb. omstreeks 1850 en overlijdt 2 februari 1892.

Uit dit huwelijk:

1. **Maria Magdalena Eckringa**, geb. 31 oktober 1876 in Batavia (Indië), ovl. 5 februari 1945 in Bandung Zij trouwt 20 mei 1914 in Tegal met **Paul Eduard Victor Hiljé**, geb. 15 september 1880 in Djokjakarta (Indië), ovl. 30 januari 1945 in Bandung (Indië), weduwnaar van Cornelia Margaretha Susanne Brinkman.
2. **Antoinette Eckringa**, ovl. 29 november 1946. Zij trouwt 12 mei 1915 in Tegal (Indië) met **Doris Buman**, geb. 3 april 1888 in Balapoelang (Indië) empl. Suikerfabriek, ovl. 29 januari 1946 in Tegal.

Antonius Henricus trouwt (2) met **Mas Adjeng Mirjam of Meriam**. Dit is een adellijke titel.

Zij was gerelateerd aan een van de vorstenhuizen en was in eerste instantie getrouwd met een prins. Uit welk vorstenhuis (Djokja of Solo) deze man kwam is niet bekend. Wel wordt er verteld, dat de prins bevriend was met Antonius Henricus. Na het overlijden van deze prins is A.H. met zijn weduwe getrouwd.

3. **Antonius Johannes Eckringa**, empl. suikerfabriek Nieuw Tersana, Cher., geb. 25 april 1894 in Tegal (Indië) trouwt 30 januari 1917 in Tegal (Java) met **Paulina Rhemrev**, geb. in Tegal, ovl. overlijdt 5 september 1966 in Warnsveld, zij hertrouwt met Hendrik Jan Willem Maandag.)
4. **Cornelia Magdalena Eckringa**, geb. 29 december 1895 in Tegal, ovl. 14 november 1984 in Amersfoort. Zij trouwt 17 mei 1916 in Tegal met **Albertus Bernardus Bloemhard**, geb. 20 oktober 1885 in Tegal, ovl. 12 oktober 1945 in Tegal.
5. **Jozef Karel Eckringa**, railbaan opzichter van de Suikerfabriek Bandjaratma, geb. 19 september 1900 in Tegal. Hij trouwt 5 februari 1922 de inlandse vrouw **Soemarti**. Hij opteerde te Palembang 3 oktober 1951 voor de Indonesische nationaliteit.
6. **Francisca Susanna? Eckringa**, geb. 2 mei 1903 in Tegal, ovl. 25 maart 1975 in Utrecht. Zij trouwt (1) 10 mei 1922 in Tegal met **Carel Christiaan Fredriksz**, geb. 8 december 1895 in Semarang, ovl. 2 augustus 1945 in Ambarawa (Indië) in gevangenschap, zoon van Carel Nicolaas Fredriksz en Johanna Catharina Elisabeth Smit.
7. **Nicolaas Henricus Eckringa**, geb. 22 mei 1905. Hij trouwt met **Frida Adriana Louise Claase**.
8. **Johanna Antoinet Eckringa**, geb. 1 september 1908 in Tegal, ovl. 24 oktober 1981 in Utrecht. Zij trouwt (1) op 12 maart 1948 in Tegal met **Alfons Constant Coorengel**, geb. 20 augustus 1898 in Cheribon (Ind.) Zij is gescheiden of hij is overleden op 1 september 1948. Johanna trouwt (2) op 30 juli 1958 met **Jan Bertus Snijder**, geb. 25 juli 1922 in Ommen.

Met het zoeken naar stamboomgegevens heb ik veel hulp heb ik gehad van de heer Bert Blaauw uit Groningen Hij heeft destijds veel voor me opgezocht en me wegwijs gemaakt in het zoeken in archieven e.d. Hiervoor veel dank!

Spaarpot (aanvulling)

P.J.C. ELEMA EN A. VAN DER LAAN

*In dit tijdschrift verscheen in maart 2009 (pag. 8 e.v.) het artikel **Genealogie van Roelof N.N.**, met de ondertitel "met nakomelingen Pot, Spaarpot en Blaauwpot" van mevr. Elema en dhr. van der Laan. Abusievelijk is toen het laatste gedeelte van hun artikel weggefallen. Voor de volledigheid volgt hier het ontbrekende stuk.*

Een andere tak waar de naam Spaarpot genoemd wordt is:

Freerk Jans, ged. Oude Pekela 13 januari 1754, zoon van Jan Freriks en Fokje Arents, tr. Oude Pekela 28 maart (huwelijkscontract 26 maart) 1779 **Jantje Edsers** (ook: Esders) **Spaarpot**, dochter van Edsert Freriks en Foktjen Zijtses, overleden Oude Pekela (77 jr., wed. Jan Derks Koster) 8 september 1836.

Jantje hertr. Oude Pekela 1 mei 1807 Jan Derks [Koster], van Wedde, overleden (als Jan Derks Koster, 50 jr) Nieuwe Pekela 10 augustus 1823.

Jantje is een dochter van Edsert Freriks en Foktjen Zijtses en een zusje van Freerk Esderts Spaarpot (zie: III.1.3). Dit blijkt ook uit de gegevens van het huwelijkscontract⁴ waar Frerik Jans en Jantje Esders als aangehuwde broeder en volle zuster genoemd worden.

⁴ GrA, RA Westerwolde, inv. no. 1065, blz. 309, oud nr. VI D 1 (was noot nr. 3 in het oorspronkelijke artikel)

Jantje Edsers zou het op 25 december 1757 in Oude Pekela gedoopte kind (geen naam genoemd) van Edsert Frericks en Foktjen Zijtses kunnen zijn.

Oude Pekela huwelijkscontract 26 maart 1779 [1] Frerick Jans en Jantjen Edsers.

voor hem: Jan Frericks en Fokje Arents vader en moeder, Arent Jans volle broeder, Foppe Tammes halve oom en Elle Zijtses zijn huisvrouw, Arent Foppes halve neev en Jantje Markus zijn huisvrouw.

voor haar: Harm Roelefs stede vader en zijn vrouw Fokjen Zijtses moeder, Elle Zijtses volle moij en Foppe Tammes angetroude oom, haar man. Pieter Dirks Meiring principale voormomber, Godefridus van Dijk vreemde voogd over de bruid, Zijtse Foppes volle neev van de bruid.

Uit dit huwelijk:

1. **Foktje**, geb./ged. Oude Pekela 1 juli 1781.
2. **Foktje**, geb./ged. Oude Pekela 7 december 1783.
3. **Janna Freerks Spaarpot**, geb./ged. Oude Pekela 3/17 december 1786, overleden Peize (echtgenote van Jan Georg Brugmans) 2 juli 1859, tr. Winschoten 29 mei 1814 **Jan Georg Brugmans**, ged. Winschoten 25 maart 1790, zoon van Jan Georg Brugmans en Trijntje Wegman.
Kennelijk heeft het echtpaar Brugman-Spaarpot in Bunde gewoont. Bij het overlijden van een kind (geboren te Bunde) wordt Janna, Janna Freerks Pastoor genoemd!
4. **Edserd Freriks** (voluit) geb./ged. 8/12 april 1789.
5. **Gezijn**, geb./ged. Oude Pekela 23/25 december 1791.
6. **Trijntje de Jonge**, geb./ged. Oude Pekela 29 september/5 oktober 1794, overl. (als Trijntje de Jonge, 50 jr.) 29 september 1845.
7. **Freeke**, geb./ged. Oude Pekela 27/30 april 1797.
8. **Barbara de Jonge**, ged. Oude Pekela 28 juni 1802, overleden (als Barbara de Jonge) Oude Pekela 24 maart 1875, tr. Oude Pekela 30 december 1824 **Gerrit Barlagen Jager**, geb./ged. Nieuwe Pekela 15/21 augustus 1803, zoon van Hindrik Jager en Trientje Gerrits.

Aankondiging

De Middeleeuwen van Helmantel in Klooster Ter Apel

Henk Helmantel (Westeremden 1945) behoeft als beeldend kunstenaar geen nadere introductie. Zijn stilleven en schilderijen van kerken en kloosters, al met al een geweldig oeuvre, werden en worden over de hele wereld geëxposeerd en zijn in het bezit van musea en kunstverzamelaars. Over zijn leven en werk werden legio artikelen gepubliceerd, radio- en televisieprogramma's geproduceerd, boeken geschreven en catalogi samengesteld.

Minder bekend is het feit dat hij samen met zijn vrouw Babs in de loop der jaren een prachtige verzameling heeft opgebouwd van middeleeuwse sculpturen, voornamelijk heiligenbeelden, meubels en gebruiksvoorwerpen. Maar ook werk van door hen bewonderde hedendaagse beeldend kunstenaars.

In het expositiegedeelte van *De Weem*, de pastorie-boerderij die Helmantel in Westeremden vanaf 1974 zeer nauwkeurig herbouwde, waren in 2009 reeds de nodige objecten te bewonderen, samen met zijn schilderijen van kerken, kloosters en abdijen. Bij die gelegenheid verscheen het boek *Met Helmantel door de Middeleeuwen - Beelden om bij stil te staan*.

Een uitgebreidere collectie, in totaal 122 objecten, wordt nog tot en met 26 juni a.s. tentoongesteld in vrijwel alle zalen van Klooster Ter Apel. In Galerie II zijn bovendien werken van beeldend kunstenaar **Kees Stoop** te bewonderen. Eveneens uit Helmantels collectie.

Klooster Ter Apel

Boslaan 3-5, Ter Apel

Open: di t/m za 10-17 uur, zo 13-17 uur

Actuele informatie: www.kloosterterapel.nl

Archeologisch onderzoek bij de Gravenbrug

Eind 2008 verscheen een rapport⁵ van ARC (Archeological Research & Consultancy) betreffende de archeologische begeleiding voor de aansluiting van de Ruiten Aa op een duiker onder de Weenderstraat te Vlagtwedde van de hand van J.J. Lenting. Aangezien ons dit rapport voor onze leden ook interessant leek, volgt hier een samenvatting. Het volledige rapport is in te zien op <http://www.arcbv.nl/assets/documents/arcrapport-2008-162.pdf>

Aanleiding

In het kader van de Ecologische Hoofdstructuur in Westerwolde werd in 2008 de historische loop van de rivier de Ruiten Aa gereconstrueerd. Direct ten zuiden van Vlagtwedde doorkruiste deze loop de Weenderstraat door middel van een duiker. De feitelijke aansluiting van de loop van de Ruiten Aa op deze duiker werd aan de oostzijde van de Weenderstraat gerealiseerd. De kruising van de Ruiten Aa met de Weenderstraat zal in het verleden een brug of voorde zijn geweest. De ervaring leert dat op dergelijke locaties een hoge concentratie aan archeologische resten is te verwachten. Deze resten kunnen afkomstig zijn van een brug of voorde, maar het kan bijvoorbeeld ook gaan om in het water gegooid afval, of om voorwerpen die per ongeluk in het water zijn beland. Ook zijn op kruisingen van wegen en water veelvuldig archeologische voorwerpen aangetroffen die hier bewust zijn gedeponeerd (offers). Eerder is op een vergelijkbare locatie in het nabijgelegen Smeerling een bronzen lanspunt aangetroffen, die als offer kan worden beschouwd. Het onderzoek werd uitgevoerd door M. Schepers en J.J. Lenting.

Het onderzoeksgebied bevond zich tussen de dorp Vlagtwedde en het gehucht Ellersinghuizen, daar waar de Ruiten Aa de Weenderstraat kruist. Het totale onderzoeksgebied was 150 m² groot. Het onderzoeksgebied ligt in het dal van de Ruiten Aa. De Ruiten Aa is gesitueerd in de voormalige bedding van een zijtak van de rivier de Eems. Deze zijtak moet in de loop van de prehistorie zijn drooggevallen, waarna de Ruiten Aa, een veenriviertje dat zijn oorsprong heeft in de venen ten zuiden en zuidwesten van Ter Apel, bezit nam van de bedding. Het plangebied ligt volgens de Archeologische verwachtingskaart EHS Westerwolde in een gebied met een hoge archeologische verwachting en met een hoge conserveringsgraad van archeologische resten. Momenteel is het beekdal in gebruik als grasland. De stijlranden, die het beekdal omsluiten, liggen op ca. 2,92m+NAP en het beekdal ligt op ca. 1,55m+NAP.

Resultaten

Hoewel er dicht tegen de zandige stijlrand aan is geboord, bestond de boring geheel uit veen. Het beekdal van de Ruiten Aa ligt in een oudere diepe geul, die waarschijnlijk in de prehistorie is drooggevallen. Het beekdal is geheel met veen opgevuld. De zuidelijk stijlrand bestaat uit roestige zandgrond met een humusrijke tot venige bovengrond. Tijdens het graven van de waterloop bleek de bodem al grotendeels verstoord te zijn. In het tracé van de nieuwe waterloop heeft recentelijk een diepe sloot gelegen. Iets ten noorden en aangrenzend had kort daarvoor een asbestsanering plaatsgevonden.

Archeologische sporen en vondsten

Tijdens het onderzoek zijn geen archeologische sporen aangetroffen. Wel zijn acht vondsten gedaan. Uit de stort van de asbestsanering zijn twee eiken palen geborgen. Tijdens een oppervlakte kartering zijn een handgevoemd stukje aardewerk, een nikkelgulden en een loden kogeltje gevonden. Bij het afplaggen in het beekdal naast de waterloop is een vuursteen afslag gevonden. Onderin de gedempte sloot is een zinken cent aangetroffen. Tegen de stijlrand is in situ een compleet aardewerken weefgewicht geborgen.

Houten palen

Bij aanvang van het onderzoek zijn in de stort, die afkomstig is van de eerder uitgevoerde werkzaamheden onder de Weenderstraat, twee bewerkte eiken palen geborgen. De twee palen zijn be-

⁵ ARC-Rapporten 2008-162

werkt en hebben een rechthoekige doorsnede. Paal 1 is 1,15 m lang en 0,20 m in het vierkant. De paal is aan beide zijden afgebroken. Aan één uiteinde is een brede inkeping gemaakt, waarin nog een pen-en-gatverbinding is te zien. Paal 2 is 1,90 m lang en is 0,20 m in het vierkant. De paal is aangepunt en heeft eveneens aan één kant een brede inkeping met een pen-en-gatverbinding. Duidelijk zijn de kapsporen aan de punt te zien. De eiken palen zijn volgens een ooggetuige onder de Weenderstraat weg gegraven, zonder dat hier een notitie van gemaakt is. Met grote zekerheid zijn het onderdelen van een oude brugconstructie, die over de Ruiten Aa heeft gelegen. Na overleg met mw. drs. A. Mennens-van Zeist (Libau) zijn de palen meegenomen voor een dendrochronologisch onderzoek. Beide palen zijn door middel van dendro-chronologisch onderzoek gedateerd. Alleen paal 1 heeft een positief resultaat opgeleverd. De boom, waaruit paal 1 is gemaakt, is rond het jaar 1125 n. Chr. gekapt. Van paal 2 waren het aantal jaarringen te weinig en grof om te kunnen dateren. Tijdens de begeleiding zijn geen palen of ander houtwerk aangetroffen.

Afbeelding 2 Links: brugpaal 1, rechts: brugpaal 2. Schaal 1:10. Tekening: Bart Huizenga.

Weefgewicht

Tegen de zuidelijke stijrlant aan is in de oever van het beekdal op ca. 1,80 m -mv (1,14m-NAP) een aardewerken weefgewicht (vondstnr. 3) uit de Late Middeleeuwen A (1050-1250) aangetroffen. Het gewicht heeft een doorsnede van 17,5 cm en is 5 cm dik. In het midden zit een rond gat met een doorsnede van 1,8 cm. Het stuk weegt 1.392,3 gr (geschat gewicht compleet ca. 1.500 gr). Het is ge-

maakt van roodbruin bakkende baksteen, germagerd met graniet- en baksteengruis. Oudtijds zijn er fragmenten van het gewicht afgebroken. De ophanggat vertoont lichte slijtagesporen. Dit type gewicht is vaker in laatmiddeleeuwse vondstcontexten aangetroffen, onder andere in en om Winschoten.

Afbeelding 7 Weefgewicht, vondstnr. 3, boven en zijaanzicht. Foto: L. de Jong.

Er zijn geen ander begeleidende vondsten in de insteek van de rivierbedding geborgen. Mogelijk betreft het hier om een geplande deponering (offer). De kans om een dergelijk gewicht in een rivierbedding te verliezen is zeer gering.

Scherfje

Tijdens oppervlaktekartering aan de andere zijde van de Weenderstraat is in de afgewerkte grond een scherf van handgevormd kogelpotaardewerk gevonden. De 5 cm grote wandscherf is van roodbruin bakkend aardewerk gemaakt en heeft een zwarte kern. De magering bestaat uit zandkorrels. De datering ligt in de Late Middeleeuwen A (1050-1250).

Afslagje

In het onderzoeksgebied is onder de graszode een afslag van 3,6 cm groot gevonden. Het is gemaakt van bruinkleurig vuursteen. Aan de dorsale kant zijn meerdere afslagnegatieven te zien. Aan de ventrale kant is geen afslagknobbel te herkennen. Het artefact is prehistorisch en moeilijk in een tijdsvak in te delen.

Metaal vondsten

Onderin de recente sloot, die op de plaats van de nieuw gegraven waterloop lag, is een zinken 1 cent uit 1943 geborgen. In de sloot lag meer afval uit de 1e helft van de 20e eeuw. Op het maaiveld binnen het onderzoeksgebied is met de detector een loden pistoolkogeltje uit 17e of 18e eeuw en een nikkelgulden uit 1978 gevonden.

Conclusies

1. Er zijn aanwijzingen van een mogelijke brugconstructie over de Ruiten Aa aangetroffen. Tijdens de eerder uitgevoerde asbestsanering zijn er bewerkte palen uit de grond getrokken. Volgens ooggetuigen stonden de palen ongeveer 2,50 m uitelkaar. Omdat het hout onder de grondwaterspiegel lag, is het bijzonder goed geconserveerd.
2. Van de zeven vondsten komt slechts één uit een ongestoorde laag. Het is een weefgewicht dat tegen de stijlrand of oever van de beekdal is gevonden op een diepte van 1.80 m. De rest van de vondsten komt uit de toplaag of zijn in geroerde grond gevonden.
3. Jaarringonderzoek van de aangetroffen palen kan meer duidelijkheid verschaffen over de ouderdom van de brug. Het weefgewicht dateert uit de Late Middeleeuwen A. Vondsten uit de toplaag dateren van de Late Middeleeuwen A tot in de Nieuwetijd C.

Nakomelingen van Hemme Harms.

Nakomelingen noemen zich Riet, Reit en Reitsema

ABRAHAM VAN DER LAAN

Het onderstaande overzichtje is het resultaat van een onderzoek naar de ouders van Harm Harms (zie: III). Op zoek naar een dopeling Harm in Bellingwolde rond 1730 kwamen meerdere Harm's in aanmerking. Gelukkig was bekend dat hij een broer Jan Harms (Riet) had, wat betekende dat een aantal gevonden Harm's (zonder broer Jan) weggestreept konden worden. Uiteindelijk werd met succes de juiste Harm gevonden.

Er is dankbaar gebruikt gemaakt van de doopgegevens van Bellingwolde die Harm Selling te Amsterdam mij jaren geleden ter beschikking stelde.

I Hemme Harms, geb. naar schatting 1665, overl. voor 30 juli 1707, tr. **Gepke Jans**, geb. naar schatting 1665. *Gepke* hertr. Bellingwolde 31 juli 1707 *Bartelt Jans*.

Uit dit huwelijk:

1. **Aisse Hemmes**, volgt II.1.
2. **Aaltje Hemmes**, volgt II.2.
3. **Tielke Hemmes**, ged. Blijham 3 november 1695.
4. **Jan**, ged. Bellingwolde 4 augustus 1700, tr. Wymeer 9 maart 1725 **Grietje Eil(d)ers**, overl. Wymeer 10 maart 1799, zij hertr. Wymeer 6 april 1753 *Hendrik Lucas*.
5. **N.N.**, ged. Bellingwolde 22 juni 1704.

II.1 Aisse Hemmes, geb. naar schatting 1690, dochter van I, tr. 1^e **Harm Philippus**, geb. naar schatting 1685, overl. voor 23 april 1735. *Aisse* tr. 2^e Bellingwolde 24 april 1735 *Jan Willems*, afkomstig uit Steinwelt.

Uit het eerste huwelijk:

1. **Bartelt**, ged. Bellingwolde 31 dec. 1713.
2. **Philippus**, ged. Bellingwolde 16 aug. 1716.
3. **Hemme**, ged. Bellingwolde 26 febr. 1719.
4. **Harm**, ged. Bellingwolde 24 mei 1722.
5. **Gepke**, ged. Bellingwolde 20 aug. 1724.
6. **Hemme**, ged. Bellingwolde 30 mei 1727.
7. **Harm Harms**, volgt III.
8. **Grietje**, ged. Bellingwolde 7 mei 1730.
9. **Jan Harms (Riet)**, ged. Bellingwolde 10 aug. 1732.

II.2 Aaltje Hemmes, geb. naar schatting 1690, dochter van I, tr. (zij heet dan: *Aaltje Harms*) Bellingwolde 17 maart 1713 **Jan Stoffers**.

Uit dit huwelijk:

1. **Gepke**, ged. Bellingwolde 10 dec. 1713.
2. **Stoffer**, ged. Bellingwolde 22 dec. 1715.
3. **Harmke Jans**, ged. Bellingwolde 26 mei 1718, tr. Bellingwolde 9 jan. 1746 **Berent Jans**, afk. uit Oudeschans. *Berent* was weduwnaar van N.N.
4. **Bartelt Jans**, ged. Bellingwolde 29 sept. 1720, tr. Oude Schans 9 maart (otr. Bellingwolde 9 maart, huwelijkscontract Bellingwolderschans 7 maart) 1755 **Dorothee Jans**, dochter van *Jan N.N.* en *Ineke Tylens*.

Bellingwolderschans huwelijkscontract 7 maart 1755 (RA VI B pag. 240): *Bartelt Jans*, jongman van Bellingwolda en *Dorothee Jans*, jonge dogter van de Bellingwolder Schans. voor hem: *Berent Jans*, swager, *Harmke Jans* susster, *Eisse Hemmes* volle tante, *Jan Aikes*, aangehuwde halve oom, *Geeske Bartels* halve moeie. voor haar: *Ineke Tylens* moeder, *Marten Jans* broer, *Grietje Caspers* schoonsuster, *Cornelius Jans* broer, *Stijntie Hinderks* schoonsuster, *Harm Jacobs*, zwager, *Antje Jans*.

5. **Grietje**, ged. Bellingwolde 29 mei 1723.
6. **Taalke**, ged. Bellingwolde 5 april 1726.

7. **Hemme**, ged. Bellingwolde 21 mei 1729.
8. **Taalke**, ged. Nieuweschans 24 jan. 1733.

III Harm Harms, ged. Bellingwolde 7 mei 1730, overl. voor 14 okt. 1764, zoon van II.1, tr. Oude Schans 21 maart 1756 **Machieltje Andries**, (bij huwelijk afkomstig uit Beerta), ged. (in onegt gewonnen) Winschoten 11 juni 1728, dochter van *N.N.* en *Harmke Pieters*. *Machieltje* hertr. Beerta 23 mei (huwelijkscontract 22 mei) 1773 *Harm Hindriks*, overl. voor 7 april 1782. *Machieltje* hertr. Beerta 7 april 1782 *Reinder Feltman*.

Beerta 30 nov. 1762⁶ *Antje Wilkes*, geassisteerd door haar man *Nanno Hindriks*, verkoopt aan *Harm Harms Reit* en *Michieltje Andries* (ehel.) hun deel van een huis op de Ulsder weg. Prijs: 50 car.gld. In deze verkoopt is toegestemd door *Casper Wilkes* en *Stijntje Clazens*. Laatstgenoemden hebben hun aandeel in hetzelfde huis eveneens verkocht en wel voor 30 car.gld. Hiermee is de helft van het huis verkocht. De andere helft blijft in bezit van *Casper Wilkens* en *Stijntje Clazens*.

Beerta 22 mei 1773⁷ huwelijkscontract *Harm Hindriks* en *Miggetje Andrees*. Voor hem: *Heike Hindrik* broer, echter niet verschenen, *Beeren Frerks* en *Fentje Hindrik* (ehel.) zuster, *Jannes Wartjes* voormond en aangetrouwde oude neef van grootvaders zijde van de pupil, *Tonjes Jans* oude neef, *Imke Fiebes*, oude nicht. Voor haar: *Jan Harms* aangetrouwde neef en voormond over de bruids kinderen, *Hilenius Hansen* sibbevoogd, *Folgerit Houwes*.

Beerta 19 maart 1783⁸ *Jans Warrentjes*, *Tonnijs Jans* en *Freerk Gosselaar*, voogden over het minderjarige kind van wijlen *Harm Hindriks* en *Juiken Aukes*, ter ener en *Michieltje Andries*, weduwe van *Harm Hindriks*, doch nu getrouwd met *Reinder B. Feltman*, in de Beerta, ter andere zijde. Ze maken een afhandeling van de nalatenschap van *Harm Hindriks*. Eerste comparanten behouden aan zich de gehele boedel, ze keren daartoe uit aan *Michieltje Andries* haar aangebrachte goederen en tevens nog 134 gld.

Uit dit huwelijk:

1. **Harm Harms**, ged. Beerta 25 april 1756.
2. **Pieter Harms Reitsema**, volgt IV.1.
3. **Philippus Harms**, volgt IV.2.
4. **Harm Harms**, ged. Beerta 14 okt. 1764. Beerta 21 mei 18029 **Michieltje Andries**, weduwe van *Reinder Berends Veltman*, te Nieuw Scheemda, *Pieter Harms Riet*, te Nieuw Scheemda, en *Filippus Harms Riet*, te Woldendorp, mede caverende voor *Harm Harms Riet*, te Wijmeer, verkopen aan *Harm Wubbes* en *Albertjen Jans* (ehel.), op de Ulsda, hun eigendomlijke behuizing met de beklemming van de grond, staande, en gelegen op de Ulsda, ten noorden de weg, ten oosten *Egbert Engels*, ten zuiden en westen de Aa. Aankomstbrieven: 30 november 1762, 2 januari 1797 te Beerta. Huur: 6 gld., aan *Egbert Engels*. Prijs: 620 gld. à 4% De koopsom is betaald door *Jan Jacobs Buiskool* en *Liefke Jans* (ehel.) op de Ulsda.

IV Pieter Harms Reitsema, wever, ged. Beerta 18 maart 1759, overl. Scheemda 19 aug. 1843, zoon van III, tr. 1e (otr. Beerta) 25 maart 1787 **Elisabeth Jans Muirker**, overl. voor 8 juni 1802, dochter van *Jan Geerts* en *Grietje Lammers*, tr. 2^e (otr. Scheemda 14 mei 1802 huwelijkscontract opgemaakt Nieuw Scheemda 2 juli 1802) Nieuw-Scheemda 8 juni 1802, **Ipe Jacobus Bosker**¹⁰, geb./ged. Eexta 5/17 maart 1779, dochter van **Ja(Cobe)s Geerts** en **Lukje Meinders**.

Beerta 9 april 1787¹¹ huwelijkscontract *Pieter Harms*, van de Beerta, en *Elisabeth Jans Muirker*. Voor hem: *Miegjelje Andries* moeder, *Filippus Harms* broer, *Harm Harms* broer. voor haar: *Jan Geerts* en *Grietje Lammers* ouders, *Trijntje Jans* zuster, *Heike Jans* zuster, *Geert Jans* broer, *Geesijn Jans*, *Grietje Jans*, *Jantjen Jans*, zusters, *Lammert Jans* broer, *Jan Harms* neef. Nieuw Scheemda 7 juli 1802¹² huwelijkscontract tussen *Pieter Harms*, zoon van wijlen *Harm Harms* en *Migchieltje Andries*, ehel. in der tijd, en *Ipe Kobes*, dochter van wijlen *Kobe Geerts* en *Lukje Meinders*, in leven ehel. Alle goederen blijven buiten gemeenschap. De gift in geval van kinderloos overlijden is respectievelijk een kindspart en de gehele nalatenschap lijftochtswijze. Bovendien mag de bruid als ze langstlevende is het tegenwoordige huis en heem van haren bruidegom na uitkering van 600 gld behouden. Het lijfstoebehoren moet met 6 weken worden uitgekeerd aan de naaste erfgenamen. Voor hem: *Migchieltje Andries* als volle moeder, *Filippus Harms* en *Hilke Meertens* (ehel) als volle broeder en aangetrouwde zuster, *Harm Pieters*, *Jan Pieters* en *Migchieltje*

⁶ R.A. Oldambt, inv.nr. 7083.

⁷ R.A. Oldambt, inv.nr. 7083.

⁸ R.A. Oldambt, inv.nr. 7084.

⁹ R.A. Oldambt, inv.nr. 7085.

¹⁰ Zie: Busscher, *Gruoninga* 47 (2002), door A. van der Laan.

¹¹ R.A. Oldambt, inv.nr. 7084.

¹² R.A. Oldambt, inv.nr. 7182.

Pieters als volle minderjarige zoons en dochter, *Geert Jans Muirker* als principale voormond over bruidegoms kinder, *Filippus Harms* als sibbe voogd en *Jan Uildricks* als vreemde voogd. Voor haar: *Meindert Kobes* als volle broeder, *Engel Kobes* als volle zuster, *Luppo Harms Udema* en *Gesien Meinderts* (ehel), *Jan Thijen de Vriese* en *Grietje Meinderts* (ehel) als aangetrouwde ooms en volle moeijs.

Uit het eerste huwelijk:

1. **Harm Pieters**, geb./ged. Nieuw Scheemda 19/30 maart 1788.
2. **Jan Pieters**, geb./ged. Nieuw Scheemda 30 sept./4 okt. 1789.
3. **Migchieltje Pieters**, geb./ged. Nieuw Scheemda 1/12 febr. 1792.

Uit het tweede huwelijk:

4. **Jacobus**, ged. Nieuw-Scheemda 23 maart 1803.
5. **Harmke Reitsma**, ged. Nieuw-Scheemda 16 juni 1805, overl. Gieten 29 september 1870, tr. Scheemda 21 april 1826 **Jan Nieboer**, ged. Windeweer op 23 oktober 1791, overl. Gieten 24 april 1846, zoon van *Jan Jans (Nieboer)* en *Saartje Fritsders*. *Jan* was weduwnaar van *Aaltien Johannis Kroese* waarmee hij Gieten 17 april 1823 gehuwd was.
6. **Meindert**, ged. Nieuw-Scheemda 2 april 1809.

IV.2 Philippus Harms, ged. Beerta 13 sept. 1761, overl. voor 2 mei 1820, tr. (huwelijkscontract Oostwold 19 maart 1786) **Hilke Meertens**, overl. (als wed. van N.N.) Woldendorp 2 mei 1820.

Uit dit huwelijk:

1. **Harm**, geb./ged. Woldendorp 5/10 febr. 1805.

Westerwoldse import

Duitse immigranten in de gemeentes Onstwedde en Vlagtwedde in de 19^e eeuw (14)

J. GEERTSEMA

Inleiding

In het historische deel zal verder worden ingegaan op de oorzaken van de moeizame samenwerking tussen overheid en kerk. In dit deel gaat het over de veranderende rol van de bisschop van Utrecht en de ingrijpende keuze die bisschop Harbert van Utrecht maakt.

Daarop volgen er (korte) parentelen van andere families Schomaker en de naamsvarianten Schoen Schoenmaker.

Mijn bijzondere dank gaat (ook) deze keer uit naar de heren A. Schomaker, J. Scholte, J. Sijbom en G. Fischer voor hun bijdrage aan het genealogische deel.

Historie (deel 14):

8^e gedeelte betreffende het onderwerp: Aspecten van machtsuitoefening door en voor de kerk(en) in relatie met die van de wereldlijke overheden Veranderende rol van de bisschop van Utrecht

De opletende lezer is misschien al opgevallen dat de laatste zin van het historische stukje uit het laatste nummer niet kan kloppen. Dit had moeten luiden: "Waarschijnlijk is er nog een

opsplitsing gemaakt tussen domkapittel van Utrecht en de bisschop van Utrecht, zodanig dat het kapittel de gewone goederen *en inkomsten ging beheren* en de bisschop de overheidsrechten zou gaan uitoefenen. "

De rechten van het kapittel en de bisschop waren in het document ook niet zo gemakkelijk te onderscheiden. De gekozen formuleringen in de oorkonde van 1040 konden gemakkelijk leiden tot een uitleg waarbij eigen gewin voorop stond. In het jaar 1040 had de koning zijn schenking aan de kerk van Utrecht gedaan. De kanunniken hadden het recht op 30 karrenvrachten wijn, die betaald werden uit de opbrengsten van de goederen in Groningen. Als er dan nog geld over was, dan moest dit ook ten goede komen van de kanunniken. Alhoewel dit officieel duidelijk was vastgelegd, bleek dat er van de kant van de kanunniken toch kritiek kwam op de uitoefening van het muntrecht door de bisschop, omdat zij op zeker moment hun klachten gingen uiten over de tegenvallende opbrengsten. Maar ontevreden zijn over de resultaten is iets anders, dan aan te geven dat men zelf de uitoefening van rechten ter hand wil nemen. De kanunniken

wisten maar al te goed, dat er ook machtsmiddelen nodig waren om überhaupt rechten uit te oefenen.

De bisschop kon wat dat betreft veel meer tot stand brengen. Die had al ver voor de schenking van 1040 de beschikking over de Sint Maartenskerk en delen van het koninklijk domein.

Hoe erg verstrengeld de belangen waren blijkt ook bij de verdere groei van de plaats Groningen. De nederzetting Groningen behoorde volgens de eerder besproken oorkonde van 1040 tot de graafschap Drenthe. De bevolking van de nederzetting, inclusief het gebied van ongeveer het huidige grondgebied van de wijken Paddepoel en Selwerd, viel zowel kerkelijk als wereldlijk onder de bisschop van Utrecht. Tengevolge van de genoemde schenking in 1040 verkreeg de bisschop een goede basis om zijn invloed uit te breiden, omdat hij gebruik kon maken van de reeds bestaande, door de koning ontwikkelde organisatie van een centrale hof die het beheer voerde over het daarbij behorende gebied, goederen en mensen.

Toch kon de bisschop niet blijvend gebruik maken van zijn rechten in zijn eigen gebieden. De reeds eerder besproken Investituurstrijd, had er bij het Concordaat van Worms in 1122 toe geleid dat de bisschop en andere geestelijken niet langer benoemd mochten worden door de keizer, maar door de kapittels. Het gevolg was dat de relatie met de keizer verzwakte, omdat laatstgenoemde nu niet meer de mogelijkheid had zijn getrouwe onderdanen voor te dragen en te benoemen.

Door de ontwikkeling die de nederzetting Groningen doormaakte van Drents dorpje naar middeleeuwse stad werd het voor de bisschop van Utrecht steeds moeilijker om blijvend zijn stempel op deze ontwikkeling te drukken.

Relatie bisschoppen van Utrecht met paus en koning/keizer in de periode 1010 tot 1139

In het kort willen we eerst de verschillende bisschoppen beschrijven vanaf bisschop Adelbold II die nog vóór het jaar 1040 de bisschopsfunctie bekleedde tot de ambtsaanvaarding van bisschop Hartbert.

Adelbold II (1010-1026): Hij vocht mee met graaf Wichman van Vreden, die samen slag leverden tegen gravin Adela en graaf Balderik, die het gemunt hadden op de wereldse bezittingen van de bisschop. Adelbold kreeg het graafschap

Drenthe in leen, en werd mede daardoor vorst in het Heilige Roomse Rijk.

Bernold (1027-1054): was een trouwe onderdaan van koningen en keizers, en heeft mede daardoor ook veel privileges en goederen ontvangen. Hij was ook bekend als kerkenbouwer.

Willem I (1054-1076): waarschijnlijk afkomstig uit de grafelijke familie van Gelre, verkreeg via koning Hendrik IV het gebied van de graven van Holland, maar pas na veel militaire inspanningen samen met hertog Godfried III. In de Investituurstrijd stond hij aan de kant van de koning en wist zelfs de andere bisschoppen te weerhouden om voor de paus te kiezen. Sprak zelfs, toen hij geëxcommuniceerd werd, de banvloek over de paus uit, hetgeen hij echter niet lang overleefde. Een maand daarna stierf hij.

Koenraad van Zwaben (1076-1099): werkte ook nauw samen met koning Hendrik IV, waarvoor hij werd beloond met een aantal graafschappen in het huidige Friesland en één aan de IJssel.

Burchard van Lechsgemünd (1100-1112): zoon van een graaf. Bisschop Burchard kon niet echt meer profiteren van zijn steun aan de vorst Hendrik V, zodat hij onderworpen was aan de graaf van Holland en tevens dat Hendrik van Zutphen graaf van de Friese gebieden werd.

Godebald (1114-1127): een hervormingsgezinde bisschop, die minder positief stond ten opzichte van de wereldlijke vorst. Tijdens het bezoek van keizer Hendrik V werd hij, naar aanleiding van schermutselingen tussen onderdanen van beide partijen, zelf gevangen gezet en pas na het doen van concessies weer vrijgelaten. De stad Utrecht kreeg daardoor het recht om een aarden wal te leggen rond de stad en financieel werd men er beter op ten koste van de bisschop. Onder de opvolger van de keizer, genaamd Lotharius III, verloor hij ook de genoemde grafelijke rechten in Friesland en die over ontgonnen veengebieden rond Utrecht. Hij kwam ook in aanvaring met de Groningers, die de stad-in-wording hadden voorzien van een stenen muur, poorten en torens en zelfs nog een diepe gracht. Door flinke druk uit te oefenen was Groningen bereid een en ander weer te verwijderen.

Andries van Cuijk (1128-1139): afkomstig uit een familie waarin ook bisschoppen en graven voorkamen. Hij leverde strijd met de graaf van Holland, die uit was op expansie van Holland. Van koning Koenraad III kreeg hij de graafschappen in Friesland weer terug.

In deze periode neemt eerst de macht van de bisschop van Utrecht toe, maar na het Concordaat van Worms in 1122 weer geleidelijk af.

Toch was het van belang hoe de onderlinge krachtsverhoudingen waren. Een sterke koning / keizer kon als vorst meer doen. Een bisschop kon, als hij meer samenwerkte met de vorst soms ook meer gedaan krijgen. Maar ook hing het af van de regionaal functionerende graven of de vorst en/of bisschop hun wil konden opleggen aan de onderdanen.

Voordat we overgaan op een extra variabele die geleidelijk aan een rol gaat spelen, namelijk de invloed van de groeiende steden, die een eigen machtsfactor gingen vormen, willen we eerst nog kijken welke verstrekkende gevolgen het had dat een bisschop zijn broers ging inschakelen, door hun een belangrijke functie te schenken..

Bisschop Hartbert en zijn broers

Bisschop Hartbert van Bierum (1139-1159) heeft door zijn strategische plannen gewild en ongewild een grote invloed gehad op Groningen en zijn omgeving.

Hartbert komt waarschijnlijk niet uit Bierum bij Delfzijl, maar uit het huidige Franekeradeel, waarin nu nog plaatsjes bekend zijn als *Sexbierum*, *Oostersbierum* en *Pietersbierum*. Behalve de naamsovereenkomst kan hiervoor onder andere het argument gebruikt worden dat het domkapittel en abdij Rolduc te Kerkrade, waarin een zoon van Hartbert was ingetreden, rechten verwierven in dit gebied boven Franeker. Ook het feit dat de schrijver van zogenaamde "Quedam Narracio", die schrijft als voorstander van de bisschop en het Wester-Lauwerse Friesland ook geen duidelijk teken geeft dat het in dit geval zou gaan om een Fries buiten zijn eigen "Friesland", terwijl hij dat verder in zijn verhaal wel steeds doet.

Een paar jaar na zijn benoeming, ongeveer in het jaar 1141, stelde Hartbert zijn broer Leffard aan als prefect in de stad Groningen met een erfelijk

leen en zijn jongere broer Ludolf tot kastelein van Coevorden.

Bij het woord kastelein moet men denken aan de oorspronkelijke betekenis van het woord, namelijk burggraaf of rentmeester en niet aan de latere betekenis van herbergier.

Door deze keuze dacht Hartbert een goede slag te slaan. Ten eerste verhoogde hij daardoor het aanzien van zijn familie, ten tweede zouden zijn broers hem trouw blijven, zodat hij niet te vrezen had voor misbruik van deze overdracht van bevoegdheden. Het algemene voordeel, los van zijn broers, was natuurlijk dat hij zich minder behoefde richten op uitvoerende taken.

Vanaf dat moment bemoeide Leffard zich met bestuurlijke en administratieve taken, met het munt- en tolrecht, hoge en lage rechtspraak en militaire zaken. Dit allemaal met het vooruitzicht dat zijn nakomelingen die functie konden overnemen.

Hartberts broer Ludolf kwam te wonen in Coevorden op een houten vechtoren, met een wal en gracht eromheen. Zijn machtsgebied omvatte aan de zuidkant een stuk grond met voornamelijk boerderijtjes, en daarnaast aan de west- en oostkant van de versterking een smalle strook grond. Bij Ludolf lag het accent meer op militair terrein, omdat de enige toegang naar Groningen via het Bourtangermoor, langs deze plaats liep.

De keuze voor deze driedeling leek aanvankelijk vruchten af te werpen, maar vooral in Coevorden gingen zich bij erfopvolging grote problemen voordoen. Aangezien de bisschop geen officieel kind als opvolger kon benoemen en de broers wel, verdween al gauw de beleving van familie 'als geheel'. Door de erfelijkheid ontstond er vooral in Coevorden vaak veel haat en rijd tussen mogelijke kandidaten. Daardoor en daarnaast zocht men vaak strategische steun, soms samen met de bisschop en soms met diens vijanden.

(wordt vervolgd)

Fam. Schomaker van Klein Stavern

Johann Gerhard / Jan Geert Schomaker / Schoemaker / Schoenmaker (* 1807 ca. Klein Stavern; arbeider; landbouwer; ov. Ter Apel 30.1.1878) gehuwd te Wesuwe op 8.5.1838 met **Maria Gesina Ahlers** (* Meppen, D., d. Wesuwe 26.4.1812; arbeidster; ov. Ter Apelkanaal 16.8.1890; dochter van Joannes Henricus (Hendrik) Ahlers en Maria Gezina Kampwübbels).

A-1 **Anna Maria Gesina Schomaker** (* Deldorf 13.5.1838, d. Wesuwe 14.5.1838; arbeidster; ov. Ter Apelkanaal 28.11.1918) trouwt op 5.1.1895 te Vlagtwedde met **Johann Bernard Hüasers** (* Neu Versen, ten noord-westen van Meppen 1848 ca.; arbeider 1902/6; ov. 19.1.1906; zoon van Johann Hermann Hüasers en Maria Gesina Preuen/Preven). Wett. 2 kinderen.

Kinderen van Anna en N.N.:

- a. **Johannes Harmannus Schoemaker** (* Ter Apelkanaal 8.5.1860; landbouwer; ov. Emmen 10.12.1952; erkend door Johann Bernard Hüsters op 6.5.1898) huwt 1^e op 6.5.1898 te Emmen met **Anna Scheve** (* Roswinkel 9.3.1865; arbeidster, landbouwster; ov. Emmen 3.2.1905; dochter van arbeider / landbouwer Gerhardus Scheeve en Anne Margezine Arends). Wett. 3 kinderen. Johannes huwt 2^e op 13.7.1905 te Emmen met Anna Helena Ostermann (* Lindloh 1876 ca.; dochter van Johann Hermann Ostermann en Gesina Gerdes).
- (1) **Anna Schoemaker** (* Emmen 16.2.1893, ov. Emmen 23.9.1907).
 - (2) **Johann Bernard Schomaker** (* Munnekemoer, gem. Vlagtw. 10.2. 1895; gewettigd bij huw. ouders 6.5.1898; ov. 21.10.1994, begr. Ter Apel r.k.) huwt op 28.8.1920 te Emmen met **Anna Gebina Bredek** (* Munsterscheveld 19.9.1897, ov. 30.10.1978, begr. Ter Apel r.k.; dochter van Anton Bredek en Gabina Langen).
 - (3) **Gerhardus Schoemaker** (* Maten 25.10.1896) trouwt te Rütenbrock op 12.7.1921 met **Anna Maria Gerdes** (* Lindloh 1.5.1898; dochter van Johann Heinrich Gerdes en Anna Gesina Kathmann).
 - (4) **Anna Gesina Schoemaker** (* Maten, gem. Emmen 23.6.1898, ov. Maten 23.7.1899).
 - (5) **Anna Maris Gesina Schoemaker** (* Maten, gem. Emmen 26.4.1900, Emmen 10.6.1916).
 - (6) **Anna Catharina Schoemaker** (* Maten, gem. Emmen 22.11.1901).
 - (7) **Anna Maria Gesina Geertruida Schoemaker** (* Emmen 1903 ca., ov. Emmen, 17.10.1904).
- b. **Hindrik Scho(en)maker** (* Ter Apelkanaal 18.12.1878, ov. Ter Apel 5.5.1883).
Kinderen uit huwelijk van Anna en Johann Hüsters:
- c. **Jan Hendrik Hüsters** (* Ter Apelkanaal 10.6.1876; arbeider 1902) huwt op 5.4.1902 te Vlagtwedde met **Geertruida Scholtens** (* Odoorn 16.4.1879; dochter van Rudolf Scholtens en Grietje Brouwer).
- d. **Maria Gesina Hüsters** (* Ter Apelkanaal 9.10.1880, ov. Ter Apelkanaal 12.7.1909) huwt op 5.9.1903 te Vlagtwedde met **Derk Gerhardus Lambert Kroon / van der Sluis** (* Maten, gem. Emmen 7.9.1878; schuitenvaardersknecht; zoon van arbeider Engbert van der Sluis en Trijntje Kroon; gewett. bij huw. moeder met Van der Sluis). Derk hertrouwt met Willemetje Baas op 26.4.1910 te Emmen; zij is een dochter van Hindrik Baas en Gezina Bergmeester).

A-2 **Maria Catharina / Trijn Schoemaker** (* Zandberg 7.5.1840, d. Rütenbrock 10.5.1840).

A-3 **Berend Hindrik Schoemaker** (* Zandberg 26.8.1841; landbouwer; arbeider; ov. Vossebelt, Dalen 12.2.1890) gehuwd op 27.2.1885 te Dalen met **Heleena Scholtens** (* Zandberg 2.10.1847; arbeidster; ov. Munnekemoer 23.11.1920; dochter van Geert Scholtens en Maria Tekela Neehof). Wett. 4 kinderen.

- a. **Maria Gezina Schoemaker** (* Zandberg 9.2.1872; dienstmeid 1895; ov. Ter Apelkanaal 3.9.1928; gewettigd: was geboren als Maria Gezina Scholtens) huwt op 14.12.1895 te Vlagtwedde met **Hendrik Lammerts** (* Ter Apelkanaal 3.12.1871; scheepsjager 1895; zoon van arbeider Jan Lammerts en Elizabeth Wortelboer).
- b. **Gesina Tekla Schoemaker** (* Valtherveen 24.2.1875; gewettigd: was geboren als Gesina Tekla Scholtens) huwt op 5.1.1895 te Vlagtwedde met **Hermann Heinrich Heller** (* Hantange 21.1.1866, d. Rütenbrock 22.1.1866.; ov. Emmen 25.8.1945, 79 jr; zoon van landbouwer Johann Wilhelm Heller en Henrika Schepers).
- c. **Anna Gezina Schoemaker** (* Valtherveen 21.6.1877; gewettigd: was geboren als Anna Gezina Scholtens) huwt op 27.5.1898 te Emmen met **Gerrit Schiphouwer** (* Angelslo, Emmen 31.12.1875; landbouwer 1915/9; zoon van landbouwer Jan Schiphouwer en Annechien Smeman).
 - (1) **Thecla Schiphouwer** (* Emmen 1915 ca., ov. Emmen 10.5.1931, 16 jr)
 - (2) **Alida Schiphouwer** (* Emmen 1918, ov. Emmen 29.3.1919, 9 mnd).
- d. **Maria Catharina Schoemaker** (* Dalen, Vossebelt 18.9.1882; erkend: was geboren als Maria Catharina Scholtens; ov. Vlagtwedde 8.11.1906) huwt op 20.8.1904 te Vlagtwedde met **Jozef Eckelhoff** (* Ter Apel 11.1.1880; [land]arbeider 1904/6/1945; ov. Emmen

- 7.8.1945; zoon van arbeider Johan Bernard Eckelhoff en Maria Engela Ter Veen; Jozef hertrouwt met Anna Margaretha Wilken).
- (1) **Johann Bernard Eckelhoff** (* Barnflair 17.2.1905, ov. Vlagtwedde 26.2.1905).
- (2) **Maria Engela Eckelhoff** (* febr. 1906 ca.; ov. Vlagtwedde 9.6.1906).
- e. **Margaretha Aleida Schoenmakers** (* Dalen, Vossebelt 21.6.1886) huwt op 18.3.1905 te Vlagtwedde met **Harmannus Bunt** (* Horsten 12.4.1879; arbeider 1905; zoon van arbeider Hendrik Bunt en Johanna Stanneveld).
- f. **Geertruida Schoenmakers** (* Dalen, Vossebelt 9.4.1889; arbeidster 1906) huwt op 3.11.1906 te Vlagtwedde met **Wilhelm Heinrich Meijer** (* Ter Apel 22.11.1882; arbeider 1902/6; zoon van arbeider Frederik Meijer en Gezina Maria Zudinga). Wilhelm was daarvoor gehuwd op 20.9.1902 te Vlagtwedde met Maria Jansen (* Exloermond 8.11.1876; dochter van Helena Jansen; ov. Vlagtwedde 2.2.1906).
- A-4 **Jan Harm Schoe(n)maker** (* Zandberg 28.8.1843), ov. Vlagtwedde 20.6.1864).
- A-5 **Marija Katrina Schoemaker** (* Zandberg 30.1.1845; ov. Valthermond 17.3.1919) huwt op 12.5.1899 te Odoorn met **Hermann Büniger** (* Scharrel, Oldenburg, D. 21.2.1842; arbeider 1888; ov. Valthermond 5.6.1922; zoon van Gerd Büniger en Christina Meijer). Wett. 7 kinderen.
- a. **Maria Helena Büniger** (* Valthermond 17.2.1888, gewettigd 12.5.1899) huwt op 29.10.1909 te Odoorn met **Harm Buurman** (* Horsten 21.10.1885.; zoon van arbeider Willem Buurman en Maria Gebina Creuzman).
- A-6 **Harm Hendrik Schoemaker** (* Zandberg 26.6.1847; ov. Zandberg 27.2.1848)
- A-7 **Anna Aleid Schoemaker** (* Zandberg 26.11.1848; dienstmeid 1848; ov. Winschoten 3.9.1923) huwt op 27.11.1878 te Vlagtwedde met **Gerhardus Frinking** (* Winschoten 8.3.1845; timmerman, herbergier; zoon van timmerman Wilhelm Frinking en Helena Slighter; wed. van Helena Maria Nipper).
- a. **Antonie Frinking** (* Winschoten 8.2.1892, ov. Winschoten 6.1.1893)
- A-8 **Anna Helena / Aleid Schoemaker** (* Zandberg 27.12.1850, ov. 13.2.1948, begr. Zandberg; 97 jr) huwt op 15.4.1873 te Odoorn met **Johannes Henderijkus Sanders** (Odoorn 18.2.1846; arbeider; landbouwer; ov. Mussel 23.5.1935, begr. Zandberg, zoon van onderwijzer Theodorus Sanders en Anna Gezina Vos).
- a. **Maria Gezina Sanders** (* Ter Apelkanaal 24.3.1873; erkend bij huw. 15.4.1873, zie boven)
- b. **Anna Geziema Sanders** (* Exloërveen 28.6.1874).
- c. **Johannes Theodorus Sanders** (* Exloërveen 22.2.1877; arbeider 1901) huwt op 20.4.1901 te Onstwedde met **Margaretha Manning** (* Horsten 15.5.1881; dochter van timmerman Johann Bernhard Manning en Anna).
- d. **Aleida Sanders** (* Ter Apel 12.4.1879) huwt op 27.4.1906 te Odoorn met **Johann Specken** (* Valthermond 27.3.1881; schoenmaker 1951; ov. Musselkanaal 20.3.1951; zoon van Bernard Heinrich Specken en Anna Geertruid Over).
- e. **Johannes Gerardus Sanders** (* Zandberg 29.9.1881; arbeider; ov. Kopstukken 17.2.1974) huwt op 2.5.1908 te Onstwedde met **Maria Scholte-Aalbes** (* Horsten 9.2.1885; dochter van landbouwer Johan Bernard / Jan Berend Scholte-Aalbes / Schult Albers en Anna Helena Vos).
- f. **Anna Helena Sanders** (* Zandberg 24.8.1883).
- g. **Johanna Sanders** (* Braamberg, gem. Vlagtwedde 2.9.1885) huwt op 25.1.1913 te Vlagtwedde met **Jan Berendsen** (* Ter Apelkanaal 24.12.1888; arbeider 1913; ov. 21.7.1951; zoon van Anna Maria Berendsen en N.N.). (Opm.: Johann Thien is waarschijnlijk de natuurlijke vader. Hij was een deserteur ten tijde van de Frans-Duitse oorlog en was afkomstig uit Haselünne).
- h. **Johannes Henderikus Sanders** (* Braamberg 5.6.1887; arbeider 1917) huwt op 29.11.1917 te Onstwedde met **Margaretha Tapken** (* Jipsinghuizen 17.4.1896; dochter van landbouwer Gerd Hinrich Tapken en Magretha Zoelman).

- i. **Maria Geertruida Sanders** (* Braamberg 26.2.1889) huwt op 24.6.1911 te Vlagtwedde met **Johan Heinrich Tapken** (* Vlagtwedde 5.7.1885; arbeider; zoon van landbouwer Gerd Hinrich Tapken en Margretha Zoelman).
- j. **Thekela Catharina Sanders** (* Braamberg 17.6.1891) huwt (1^e) op 13.5.1911 te Onstwedde met **Gerhardus / Geert Hermannus Teuben** (* Onstwedde 28.3.1889; landbouwer 1918; ov. Arnhem 5.11.1918; zoon van Geert Harm Teuben / Toben en Maria Angela Schür) en huwt (2^e) op 3.4.1920 te Vlagtwedde met **Johannes Gerhardus Poker** (* Vlagtwedde 4.4.1896; boerenknecht; zoon van Hermannus Poker en Grietje Sterken).

A-9 **Jan Berend Schoemaker** (* Zandberg 4.12.1852; ov. Ter Apelkanaal 1.1.1874).

A-10 **Dina Schoenmaker** (* Zandberg 14.4.1856; arbeidster, dienstmeid; ov. Ter Apelkanaal 17.4.1884) trouwt op 14.8.1880 te Vlagtwedde met Willem Alexander Paul Frederik Lodewijk **Arnoldus** (* Bourtange 15.4.1850; arbeider; zoon van arbeider Willem Willems **Arnoldus** en arbeidster Anna Hindriks **Boekholt**; weduwnaar van Marianne **Tolen**).

Kind van Dina Schoenmaker en N.N.

a. **Catharina Schoenmaker** (*Ter Apel 28.3.1878).

Kinderen Dina Schoenmaker en Willem Arnoldus:

b. **N. Arnoldus** (*ov. Zandberg 19.4.1881).

c. **N. Arnoldus** (*ov. Zandberg 26.3.1882).

d. **Anne Arnoldus** (* Ter Apel 27.12.1883).

A-11 **Geert Schoemaker** (* Ter Apelkanaal 10.11.1859; ov. Ter Apel 8.7.1879).

Fam. Schomaker van Lingen

Johann Hermann Schomaker (* Lingen 10.3.1827; zoon van Johann Franz Schomaker [br:gen.online/deiman]) huwt vóór 1861 (br:fischer) met Maria Catharina van der Haar (* Schwagstorf, bij Fürstenau, D. 24.6.1830 [br:fischer]).

A-1 **Heinrich Bernard Schomaker** (* Lingen 16.1/6.1870; koopman; manufacturier; ov. Ter Apel 29.10.1914, begr. Ter Apel r.k.) trouwt op 23.5.1896 te Vlagtwedde met **Margaretha / Grietje Scholte** (* Ruigelage 15.9.1869; dienstmeid, manufacturierster; ov. Ter Apel 8.5.1934; dochter van landbouwer Johann Gerhard / Jan Geert Scholte en Maria Gezina Menke).

Heinrich en Grietje zijn begonnen met een manufacturenzaak aan de Hoofdstraat 55 in Ter Apel.

a. **Anna Maria Jozepha Schomaker** (* Vlagtwedde 19.3.1897, ov. Emmen 23.6.1990, begr. Ter Apel r.k.) trouwt op 25.11.1922 te Vlagtwedde met **Hermannus Egbertus Meijer** (* Veendam 13.1.1894, ov. 2.8.1968, begr. Ter Apel r.k.; slager; zoon van Johannes Meijer en Magrieta Winter).

b. **Maria Geziena Schomaker** (* Ter Apelkanaal 28.7.1898) huwt op 20.8.1930 te Vlagtwedde met **Philippus Henderikus Witte** (* Groningen 17.8.1896; steenhouwer; zoon van Bernardus Stephanus Witte en Catharina Magdalena Lammerts).

c. **Johan Gerhard Schomaker** (* Ter Apelkanaal 28.7.1898; koopman, manufacturier; ov. Emmen 26.10.1948, begr. Emmer Compasuum r.k.) gehuwd (1^e) op 23.5.1923 te Onstwedde met **Maria Sabilla Alida ter Veer** (* Groningen 20.5.1897, ov. Emmen 12.2.1936, begr. Emmer Compasuum r.k.; dochter van koopman Henderikus Theodorus ter Veer en Angela Harms) en huwt (2^e) met Catharina Hinderika Wijninga.

(1) **Heinrich Bernard Schomaker** (* Vlagtwedde ca. nov. 1930, ov. Ter Apel 23.1.1931).

(2) **Heinz Schomaker** (manufacturier in Emmer Compasuum).

(3) **Jos G. M. Schomaker** (bedrijfskundige, directeur Schomaker Mannenmode). Totaal zijn er nu zeven zaken, en wel in Emmer Compasuum, Emmen, Klazienaveen, Coevorden, Hoogetveen, Assen en Veendam. De laatste twee zijn onder zijn leiding toegevoegd.

d. **Hermann Heinrich Schomaker** (* Ter Apelkanaal 11.11.1899, Vlagtwedde 29.9.1900)

e. **Johann Herman Schomaker** (* Ter Apelkanaal 10.7.1901, ov. Ter Apelkanaal 17.12.1901).

f. **Johann Hermann Franciskus Schomaker** (* Ter Apelkanaal 29.9.1902; koopman 1931, manufacturier 1937; ov. 7.10.1975, begr. Ter Apel) gehuwd op 30.9.1931 te Coevorden

met **Maria Catharina Elisabeth Belt** (* Coevorden 27.2.1906, ov. 20.2.1965, begr. Ter Apel rk; dochter van caféhouder / molenaar Hermanus Johannes Belt en Hermina Catharina Dorothea Kleine Staarman).

Johann Herman werkte eerst samen met zijn broer Gerardus Joseph. Toen Lucas Beckmann (in de volksmond Lappie Loeks genoemd) zijn bedrijf "Het Warenhuis" had beëindigd werd dit overgenomen door de Schomakers. Dit werd ook een herenmodezaak. Ook de textielzaak van Mertens (officieel A.H. Mertens' Kleedingmagazijnen geheten) aan de Hoofdstraat 39 werd overgenomen, dit werd ook een herenmodezaak; deze stond op de plek waar nu de ABN AMRO-bank is gevestigd. Later kwamen er nog 2 zaken Schomaker bij: een dameskledingzaak op nummer 105 en één op nummer 57 met damesonderkleding (Wala), die later werd uitgebreid met een baby-afdeling. De laatste winkel, waarbij een familielid van deze tak van de Schomakers in Ter Apel betrokken was, was een dameskledingzaak aan het Molenplein nummer 5.

- (1) **N. Schomaker** (* /ov. Vlagtwedde 25.8.1937).
- (2) **Heinrich Bernard Schomaker** (* Ter Apel 4.6.1933) gehuwd met **Maria Hendrika Burger**.
- (3) **Harry Schomaker** (* Groningen 1944 [ziekenhuis]) Van beroep beeldend kunstenaar, gebruikmakend van de technieken die door Hendrik Werkman van "de Ploeg" werden toegepast (zie ook de site harryschomaker.wordpress.com). Hij woont en werkt in Ter Apel en in een kustplaatsje onder Nantes, Frankrijk.
- g. **Heinrich Bernard Schomaker** (* Ter Apelkanaal 23.3.1905; slager 1930) huwt op 7.6.1930 te Vlagtwedde met **Wubbiena Keverkamp** (* Vlagtwedde 1905 ca.; winkelbediende 1930; dochter van bankwerker Anthonius Keverkamp en Lena Mandema).
- h. **Johanna Schomaker** (* Vlagtwedde 5.9.1906, ov. Vlagtwedde 8.9.1906).
- i. **Margaretha Schomaker** (* Vlagtwedde 5.9. 1906, ov. Vlagtwedde 14.11.1906).
- j. **Gerardus Joseph Schomaker** (* Ter Apel 23.1.1909; manufacturier, textielhandelaar; ov. 26.3.1965, begr. Ter Apel r.k.) gehuwd te Martenshoek op 9.11.1938 met **Alida Elisabeth Bodewes** (* Foxhol 4.5.1910, ov. Ter Apel 21.12.1974; dochter van machinesmid / fabrikant Hermannus Bodewes en Maria Margrietha Bodewes; zij hertrouwt op 21.2.1969 met Henderikus Gerhardus Feijen [* O. Pekela 13.7.1906; manufacturier; ov. Ter Apel 9.4.1989]).
 - (1) **Hermannus Gerardus Josephus Schomaker** (* Ter Apel 18.12.1839) gehuwd (1^e) met **Lamberta Tecla (Betty) Westen** en (2^e) met **Wil Groenewegen**.
 - (2) **Margaretha Maria Anna (Marga) Schomaker** (* Ter Apel 18.8 1941) gehuwd met **Leonardus Johannes Augustinus Joseph (Leo) Kemna** (* Goor, elektro ir.)
 - (3) **Heinrich Bernard Johan Schomaker** (* Vlagtwedde ca.18.12.1939, ov. Vlagtwedde 20.12.1939'.
 - (4) **Heinrich Bernard Johan (Henry) Schomaker** (* Ter Apel 27.11.1942, textiel detailist) huwt op 18.12.1967 te Vlagtwedde met **Gezina Martha Scheepers** (* Ter Apel 24.4.1946; dochter van vertegenwoordiger ABTB, Gerhardus Antonius (Gerard) Scheepers en Maria Petronella Bosman).
 - (5) **Maria Magrietha Johanna (Marian) Schomaker** (Ter Apel 27.4.1945) gehuwd met **Johannes Theodorus Josephus (Jan) Scheepers** (* Emmer Compascuum 19.11.1942; chemisch ingenieur; zoon van Johan Herman Scheepers [leraar/hoofd landbouwschool Emmercompascuum] en Thecla Anna Maria (Thea) Mencke).
 - (6) **Johan Gerhard Jacobus (John) Schomaker** gehuwd met **Johanna Catharina (Han) Bos** (* Bedum; dochter van Wilhelmus Jacobus Bos en Johanna Wilhelmina Maria Bos.

Fam. Schomaker van Meppen

Hendrik Schomaker (* Meppen 18.9.1816 ca.; smit 1851, arbeider 1880; ov. Valtherveen 21.2.1880; zoon van Lucas Schoemaker) gehuwd met **Helena / Lena Jansen** (* Rütenbrock 20.08.1813, ov. Valtherveen 14.12.1889; dochter van Jan Hendrik Jansen en Maria Helena Nijhoff).

A-1 **Hindrik Schoemaker** (* Emmen 24.7.1849; arbeider 1884/86/90/91/93; ov. Zandberg 22.2.1917) gehuwd (1^e) op 23.2.1881 te Odoorn met **Maria Helena Schmitz** (* Valtherveen 4.2.1862, ov. Exloërveen 27.7.1888; dochter van arbeider Jan Berend Schmitz en Anna Maria Kuiper) en huwt (2^e) op 12.4.1889 te Odoorn met **Gretha Kleine / Margaretha Klein** (* Exloermond 11.8.1857; dochter van arbeider Jurgen Kleine en Ageta Kaiser).

Kinderen uit 1^e huw. (Hindrik en Maria):

- a. **Bernardus Henderikus Schoemaker** (* Valtherveen 13.10.1882; veenarbeider; ov. Weiteveen 17.11.1970) huwt op 4.5.1912 te Vlagtwedde met **Gesina Maria Meijer** (* Ter Apelkanaal 11.4.1888, ov. 3.6.1964, begr. Emmer Compasuum; dochter van Frederik Meijer en Gesina Maria Zudinga). Zij krijgen zes kinderen, geboren in de gemeente Emmen.
- b. **Johannes Bernardus Schoemaker** (* Valthermond 22.10.1884; arbeider 1931; ov. 25.10.1971, begr. Emmer Compasuum r.k.) huwt op 29.4.1915 te Emmen met **Anna Maria Over** (* Emmen 24.11.1890, ov. Emmen 13.10.1945, begr. Emmer Compasuum r.k.; dochter van Geert Harm Over en Maria Adelheid Grummel).
 - (1) **Maria Helena Schoemaker** (* Vlagtwedde 2.7.1916).
 - (2) **Maria Adelheid Schoemaker** (* Vlagtwedde 21.2.1918).
 - (3) **N. Schoemaker** (* /ov. Emmen 23.1.1931).
- c. **Lambertus Schoemaker** (* Exloërveen 1.12.1886; machinist; ov. 13.7.1960, begr. Musselk. r.k.) huwt op 7.5.1919 te Onstwedde met **Anna Helena Scholte Aalbes** (* Horsten 10.3.1891; landbouwer; dochter van landbouwer Jan Berend Scholte Aalbes en Anna Helena Vos).

Kinderen uit 2^e huw. (Hindrik en Gretha):

- d. **Georg Schoemaker** (* Exloërveen 23.5.1890.; landbouwer) huwt op 2.2.1921 te Vlagtwedde met **Anna Maria Gezina Plagge** (* Valtherveen 30.1.1888; dochter van arbeider / landbouwer Jan Plagge en Anna Catharina Schmitz).
 - (1) **Jan Schoemaker** (* Vlagtwedde ca. jan. 1923, ov. Slegge 9.5.1923).
 - (2) **Anna Catharina Schoemaker** (* Vlagtwedde ca. juni 1927, ov. Slegge 10.6.1928).
 - (3) **Jan Harm Schoemaker** (* Vlagtwedde 1926 ca., ov. Slegge 5.6.1928).
- e. **Maria Helena Schoemaker** (* Exloërveen 23.11.1891) huwt op 5.5.1920 te Vlagtwedde met **Bernard Jozef Kuper** (* Laudermarke 19.3.1892; landbouwer; zoon van Jan Harm Kuper en Anna Maria Langen).
- f. **Jan Geerts Schoemaker** (* Exloërveen 2.9.1893; meubelmaker/fabrikant; ov. 3.5.1981, begr. Stadskan. r.k.) huwt op 7.7.1920 te Vlagtwedde met **Gezina Karolina Johanna Kardas** (* Vlagtwedde 10.7.1897; dochter van Regiena Bouwina Kardas).
 - (1) **Albertus Anthonius Schoemaker** (* Zandberg 1927 ca.; sergeant bij het Nederlands Detachement Ver. Naties; ov. 'Inje op Korea' 31.5.1951).
 - (2) **Johannes Bernardus Schoemaker** (* Vlagtwedde 1932 ca., ov. Ter Apelkanaal 10.11.1934).
 - (3) **Margaretha Schoemaker** (* Vlagtwedde 15.5.1935 ca., Vlagtwedde 19.5.1935).

A-2 **Lambert Schomaker** (* Roswinkel 23.5.1851, d. Rütenbrock 23.5.1851; arbeider, schoenmaker; ov. Jipsingboermussel 16.12.1930, 79 jr) huwt (1^e) op 4.5.1874 te Odoorn met **Johanna Jozefina Sanders** (* Odoorn 10.1.1852, ov. Valthermond 15.8.1902; dochter van Theodorus Sanders en Anna Gezina Voss) en huwt (2^e) op 10.2.1905 te Odoorn met **Anna Geertruid Over** (* Maten 18.4.1853; dochter van Johann Wilhelm Over en Margaretha Elisabeth Specken; weduwe van Bernard Heinrich Specken).

Kinderen 1^e huwelijk (Lambert en Johanna):

- a. **Hendrik Schomaker** (* Valthermond 11.11.1874; arbeider 1919/20) huwt op 10.3.1905 te Odoorn met **Geertje Trip / van der Pers** (* Valthermond 8.4.1885; wett. bij huw. ouders; dochter van arbeider Fokke van der Pers en Meiske Trip).
- (1) **Hendrik Schomaker** (* Odoorn 19.5.1915, ov. Valthermond 4.2.1917).
 - (2) **Errit Schomaker** (* Odoorn 18.9.1916, ov. Valthermond 20.3.1919).
 - (3) **Helena Lambertia Schomaker** (* Odoorn 9.5.1910, ov. Valthermond 12.6.1920).
- b. **Theodorus Schomaker** (* Valthermond 12/13.3.1876; arbeider 1899/1901/3/16/9; ov. Vlagtwedde 4.4.1946, begr. Ter Apel r.k.) gehuwd op 5.5.1899 te Odoorn met **Grietje Huizing** (* Oomsberg 28.5.1876; arbeidster 1909; ov. Groningen 14.11.1919; dochter van arbeider Berend Huizing en Antke Niemeijer).
- (1) **Lambert Schomaker** (* Valthermond 17.12.1899, ov. 1967) gehuwd met **Margreta Janzen** (* 1904, ov.1992).
 - (2) **Antke Schomaker** (* Valtherveen 22.12.1901; kruidenierster Munnekmoer; ov. 9.9.1991, begr. Ter Apel r.k.) en **Nicolaas Terpstra** (* Schettens, Wonseradeel 18.11.1899, ov. Munnekemoer, Vlagtw. 5.5.1950, begr. Ter Apel, 50 jr.; zoon van Tjipke Terpstra en Adriaantje van der Meer).
 - (3) **N. Schomaker** (*/ov. Valthermond 21.6.1903).
 - (4) **Johanna Jozefina Schomaker** (* Odoorn 21.8.1904).
 - (5) **Berend Schomaker** (* Odoorn 5.3.1907; arbeider, tuinman; ov. Meppen 11.1.1944) gehuwd met **Anna Margaretha Tholen** (* Nieuw Schoonebek 24.07.1903, ov. 8.1.1977).
 - a) **Theodorus Schomaker** (* Munnekemoer 28.9.1941, ov. Munnekemoer 10.10.1941).
 - b) **Theodorus Gerardus Schomaker** (* Munnekemoer 29.11.1942) gehuwd met **Anna Margaretha (Greta) Hemmen** (* 1945; dochter van Hermannus Henderikus Hemmen en Engelina Kamphuis). Theodorus was eerst kruidenier te Munnekemoer, begon later ook als dealer in caravans (hoofddealer voor Knaus-caravans) in Munnekemoer en later ook nog tijdelijk een vestiging in Assen]; vervolgens 12 jaar wethouder CDA gemeente Vlagtwedde [1986-1998], raadslid tot 2002, daarna o.a projectmedewerker bij recreatie-adviesbureau).
 - (6) **Hinderikus Johannes Schomaker** (* Odoorn 26.10.1909, ov. Valthermond 13.5.1910).
 - (7) **Theodorus Schomaker** (* Odoorn 13.11.1910, ov. 1996) en **Christina Op den Akker** (* 3.4.1915, ov. Emmen 16.8.2007). Kinderen: Theo, Johan, Anne, Margriet, Bert [*die hieronder apart wordt genoemd*] en Christa.
 - a) **Lambertus (Bert) Schomaker** (* 1953) gehuwd met **Annechien Kuipers**. Zij hebben een TV-Audio-zaak aan de Weerdingerstraat 196 in Emmen.
 - (8) **Berendina Wilhelmina Schomaker** (* Odoorn 17.6.1913).
 - (9) **N. Schomaker** (*/ov. Valthermond 3.4.1916).
 - (10) **Helena Schomaker** (* Odoorn 24.2.1918).
- c. **Lena Schomaker** (* Valthermond 17.2.1878) trouwt op 3.6.1905 te Oude Pekela met **Henderikus Meijer** (* Muntendam, Kerklaan 17.6.1879; machinist; zoon van opzichter Harmannus Henderikus **Meijer** en Anna **Duurken**).
- d. **Anna Gezina Schomaker** (* Valthermond 17.7.1879, ov. Valthermond 27.7.1880).
- e. **Anna Gezina Schomaker** (Valthermond 18.8.1881, ov. Musselkanaal 23.1.1943) huwt (1^e) op 4.5.1900 te Odoorn met **Hendrik Warta** (* Borger 1.10.1876; arbeider, timmerman 1907; ov. Valthermond 22.3.1907; zoon van David Warta en arbeidster Geertje **Smit**) en huwt (2^e) op 14.3.1914 te Onstwedde met **Kasper Nanne Smit** (* Stadskanaal, gem. Wildervank 9.9.1861; arbeider 1914/24; ov. Musselkanaal 15.10.1924; zoon van arbeider Gerrit Jans Smit en Berendina Meinders Mulder; weduwnaar van Aaltje Nenkerms). Kinderen 1^e huw.(Anna en Hendrik):
- (1) **David Warta** (* Valthermond 30.10.1900).
 - (2) **Johanna Jozefina Warta** (* Valthermond 12.4.1902).
- f. **Johanna Schomaker** (* Valthermond 22.6.1883, ov. 28.7.1963, begr. Musselkanaal r.k.) huwt op 30.5.1908 te Onstwedde met **Johann Hermann Norda** (* Papenburg 4.3.1886, ov.

- Horsten 12.8.1955, 69 jr, begr. Musselkanaal r.k.; arbeider 1908/9/22; zoon van Nicolaus Norda en Margaretha Cordes).
- (1) **Margaretha Gezina Norda** (* Musselkanaal ca. 4.7.1909, ov. Musselkanaal 17.7.1909).
 - (2) **Margaretha Gezina Norda** (* Onstwedde ca. aug 1917, ov. Horsten 26.11.1917).
 - (3) **Geziena Helena Norda** (* Onstwedde april/mei 1922, ov. Horsten 1.10.1922, 5 mnd).
 - (4) **Johannus Harmannus Norda** (* Onstwedde april/mei 1922; ov. Horsten 19.10.1922).
- g. **Johannes Schomaker** (* Valthermond 8.3.1885) trouwt op 12.4.1912 te Odoorn met Trijntje de **Vos** (* Ooststellingwerf 8.5.1891; dochter van Sijtze de Vos en Jakobje Binnes Herder).
- (1) **N. Schomaker** (* /ov. Valthermond 19.1.1920).
 - (2) **Johanna Jozefina Schomaker** (* Odoorn 17.5.1925).
- h. **Lambertus Schomaker** (* Valthermond 12.6.1887, ov. 17.12.1948, begr. Musselkanaal Floralaan; boterhandelaar, fabrikant; ov. Onstwedde 17.12.1948) gehuwd op 6.10.1905 te Odoorn met **Angenita Schuur** (* Odoorn 24.8.1886, ov. 10.12.1958, begr. Musselkanaal, Floralaan; dochter van Frederik Schuur en Harmke Beijes).
- (1) **Johanna Jozefina Schomaker** (* Odoorn 2.1.1906, ov. Musselkanaal 23.5.1930, begr. Musselkanaal, Floralaan; woonde te Groningen).
 - (2) **Frederik Schomaker** (* Odoorn 5.10.1907, Groningen ov. 3.9.1945).
 - (3) **Lambert Schomaker** (* Odoorn 20.7.1910; Musselkanaal 15.1.1935).
- i. **Margaretha Schomaker** (* Valthermond 25.11.1889; dienstmeid 1911; ov. Ter Apel 18.9.1976; begr. Ter Apel r.k.) huwt op 20.5.1911 te Onstwedde met **Harmannus Berendsen** (* Vlagtwedde 29.5.1882; arbeider 1915/8, melkventer 1935; ov. Groningen 6.4.1959, ziekenhuis, begr. Ter Apel r.k.; zoon van Anna Maria Berendsen).
- (1) **Johan Berendsen** (* Vlagtwedde 13.2.1913, ov. Vlagtwedde 21.4.1983).
 - (2) **Lambertus Berendsen** (* Vlagtwedde 30.12.1914; ov. Vlagtwedde 27.8.1915).
 - (3) **Johanna Jozefina Berendsen** (* Vlagtwedde 12.4.1917, ov. Ter Apelkanaal 6.6.1918).
 - (4) **Johanna Jozefina Berendsen** (* Vlagtwedde 13.10.1919) gehuwd met **B. Deiman**.
 - (5) **Lambertus Berendsen** (* Vlagtwedde 12.8.1921, ov. 1988) huwt op 31.7.1947 met **Ida Wiepke Panman** (* 1922, ov. 27.11.1998).
 - (6) **Anna Maria Berendsen** (Vlagtwedde 1923 ca.; ov. Groningen 27.12.1935).
- j. **Geertruida Schoemaker** (* Valthermond 10.4.1892; dienstmeid; ov. 8.8.1977, begr. Ter Apel r.k.) huwt op 20.5.1911 te Vlagtwedde met **Petrus Hinderikus Scholtens** (* Vlagtwedde 25.12.1886; arbeider 1911; ov. 12.5.1960, begr. Ter Apel r.k.; zoon van landbouwer Rudolf Scholtens en Grietje Brouwer).

A-3 **Helena Schomaker** (* Onstwedde 7.1. / 11.6.1855, ov. Kavelingen 2.7.1921) gehuwd op 10.2.1906 te Onstwedde met **Lammert Piebes** (* Nieuwe Pekela 8.11.1851; arbeider 1919; ov. Exloërmond 14.10.1919; zoon van Derk Berends Nolte Piebes en Lammechien Arents Kassies).

Familie Schoemaker van Lathen

Harm Hendrik / Jan Geert Schoenmakers (* Lathen 8.4.1806; arbeider; ov. Valtherveen 8.4.1852) gehuwd met **Engel Aleid Ameln** (Lathen 27.9.1802, ov. Odoorn 27.12.1876).

- A-1 **Maria Aleida Schoemaker / Schumacher** (* Odoorn 22.1.1833, ov. Exloërmond 31.10.1874) gehuwd op 16.9.1856 te Odoorn met **Hermann Heinrich / Hermannus Henricus / Harm Hendrik Voss** (* Rütenbrock 26.4.1823; arbeider, landbouwer; ov. Munsterscheveld 8.7.1904; zoon van Joan Lambertus Voss en Anna Helena Rolfes).
- Harm Hendrik Voss hertrouwt op 17.7.1875 te Odoorn met Maria Schlimback (d. 1835 Emlicheim; dochter van Adolph Schlimback en Catharina Wilhelmine Martin) (zie jrg.28,nr.1,mrt.2007,p.21).
- a. **Johannes Lambertus Vos** (* Valtherveen 19.7.1857).
 - b. **Helena Aleida Vos** (* Braamberg 1.3.1862; arbeidster; ov. Munsterscheveld 27.10.1918) huwt op 25.1.1895 te Emmen met **Hermann Dijck / Dieck** (* Altenberge 8.11.1863, d. Rütenbrock, ov. Emmen 14.5.1935; zoon van Maria Elisabeth Dijck). Wett. van 3 kinderen.
 - (1) **Maria Elizabeth Vos** (* Munsterscheveld 22.9.1889; gewettigd bij huwelijk ouders).

- c. **Anna Helena Voss** (* Braamberg 1.3.1865; arbeidster; ov. Barger-Oosterveld 23.12.1936) huwt op 2.6.1893 te Emmen met **Johannes Bernardus Muter** (* Vlagtwedde 5.10.1867, ov. 23.6.1960, begr. Barger-Oosterveld; zoon van Hermann Heinrich / Harm Hendrik Muter en Anna Maria Winterman).
- d. **Hermannus Henderikus Voss** (* Stadskanaal 3.10.1867; ov. Emmen 24.10.1938, begr. Emmer Compasuum) huwt op 25.6.1907 te Emmen met **Alberdina Giezen** (* Onstwedde 31.1.1881, ov. 1.5.1968, begr. Emmer Compasuum; dochter van Gieze Giezen en Klasina Schmaal; wed. van Henricus Ignatius Vos).
- e. **Maria Gezina Vos** (* Stadskanaal 10.3.1871, ov. Munsterscheveld [in het kraambed] 27.11.1900, 29 jr.) gehuwd op 2.2.1900 te Emmen met **Lukas Harms** (* Roswinkel 4.3.1874; arbeider; zoon van Rudolf Harms en Maria Gesel). Lucas Harms hertrouwt op 9.4.1901 te Emmen met Elizabeth Meijer (* Maten, gem. Emmen 2.9.1867; dochter van Sophia Meijer).

A-2 **Antekela Schoenmaker** (* Odoorn 3.3.1836; landbouwster; ov. Emmen 26.7.1904; 68 jr) huwt op 13.5.1864 te Odoorn met **Gerhard Joseph van der Ahe** (* Rutenbrock 9.3.1822; zoon van Piter van der Ahe en Catharina Fischer).

A-3 **Anlijnke Schoenmaker** (* Odoorn 21.5.1839; ov. Valtherveen 6.6.1856).

A-4 **Jan Geert Schoenmaker** (* Odoorn 16.6.1842; arbeider 1871; ov. Valtherveen 16.4.1871).

Familie Schomackers van Walchum

Heinrich Schomackers gehuwd met **Maria Tecla Schulte**.

- A-1 **Evert / Everhard Schomackers / Schomaker / Schoemaker / Schoenmaker** (* Walchum; arbeider; ov. Bourtange 1.8.1881) gehuwd (1^e) met **Anna Catharina Friesken** (* Steenveld, Kon. Hanover 1816 ca.; ov. Vlagtwedde 7.5.1861) en huwt (2^e) te Vlagtwedde op 2.1.1862 met **Anna Catharina Dühring** (* Beekhusen 1813 ca.; ov. Oude Pekela 25.2.1900; dochter van Matheus Dühring en Sibilla Sinnigen).
Kind 1e huw. (Evert en Anna Friesken):
 - a. **Harm Hendrik Schoemaker** (* Aschendorf 5.6.1852).
 - b. **Anna Catharina Schoemaker** (* Bourtange 21.7.1856).
 Kind 2e huw. (Evert en Anna Dühring).
 - c. **Gezina Schoemaker** (* Bourtange 10.2.1863).
 - d. **Herman Schomaker / Schoenmaker** (* Bourtange 18.1.1867, ov. Vlagtwedde 8.4.1867).

Diversen: gezinnen Scho(e)maker, enz.

Anna Gezina Schomaker (* 1909 ca., ov. Musselkanaal 4.5.1977, 66 jr) gehuwd op 18.5.1936 te Odoorn (bevolk. reg.) met **Theodorus Spekken** (* Valthermond 9.8.1913; broodbakker 1945/6/52; ov. 11.8.1975; zoon van Jan Harm Spekken en Anna Gezina van der Aa).

A-1 **Johanna Jozephina Spekken** (* Onstwedde, ov. Musselkanaal 6.1.1945, 6 dagen).

A-2 **David Lambert Spekken** (* Onstwedde ca. 17.6.1946, ov. Musselkanaal 22.6.1946).

A-3 **Helena Johanna Spekken** (* Onstwedde, ov. Emmen 1.5.1952, 1 mnd).

Hendrik Schomaker (landarbeider) en **Wanderdina Wolters**.

A-1 **Wanderdina Schomaker** (* Vlagtwedde ca. juni 1946, ov. Vlagtwedde 31.3.1947, 9 mnd).

Anna Margaretha Helena Schoemaker gehuwd met **Theodoor Buurman** (* 11.2.1918; landbouwer; ov. 4.8.1971, begr. Musselk. r.k.; zoon van landbouwer /arbeider Johannes Hermannus Buurman en Anna Helena Geertruida Hemmen). (*zie ook art. fam Hemmen, jrg. 30, nr. 2, jun. '09, p55.*)

A-1 **N. Buurman** (*/ov. Onstwedde 19.8.1948).

A-2 **N. Buurman** (*/ov. Groningen 20.11.1949).

Johann Heinrich Schoemaker (* 7.11.1914, ov. 10.12.2000, begr. Ter Apel r.k.) en **Maria Margaretha Arends** (* 13.5.1911, ov. Musselkanaal 8.5.2000, begr. Ter Apel r.k.). Kinderen: Gea, Jaap en Gerard.

Margaretha Catharina Schoemaker (* 1922 ca.; ov. 10.10.2004, begr. Ter Apel r.k.) gehuwd met **Hendrik Daalman** (* 28.1.1924, ov. Ter Apel 22.10.1985, begr. Ter Apel r.k.)
Kinderen: Ina, Annemarie, Gerrit en Bennie.

Johannes Henderikus Schoemaker (* 1922 ca., ov. Musselkanaal 28.1.1995, 73 jr) gehuwd met **Jacoba van Klinken**. Kinderen: Gezina Margaretha, Jacib en Jan Geert.

Schomaker: betekenis naam, verspreiding en plaatsen van herkomst

Betekenis naam:

De naam **Schomaker** spreekt eigenlijk voor zich. Het is de nederduitse beroepsnaam voor schoenmaker.

Zoals waarschijnlijk ook wel bekend is, dat ons woord 'schoen' van oorsprong een meervoud is van het woord 'schoe'. Later werd dit niet meer als een meervoudsvorm ervaren en werd er '-en' aan toegevoegd. (Andere voorbeelden van dubbele meervoudsvormen zijn: ei > eier > eieren en kind > kinder > kinderen. Ook voor runder, lammer en hoender geldt dit. In het Gronings is dit nog goed herkenbaar).

In het Duits en het Engels zien we wél een enkelvoud, namelijk resp. Schuh' en 'shoe'. (In het oud-engels heeft zelfs nog een meervoudsvorm 'shoon' bestaan). In het Oost-Gronings wordt zowel het enkelvoud als het meervoud gebruikt: 'schou' en 'schoune'.

Het blijkt moeilijk te zijn om het woord schoen, Schuhe, shoe, enz. te koppelen aan een oud indogermaans of indoeuropees woord: sommigen zeggen dat het verwant zou kunnen zijn met het indogermaanse woord 'skeu' dat zoiets als 'bedekken' betekent. Deze betekenis van bedekken zit waarschijnlijk ook in de woorden 'schuilen', 'schuur' en de 2e lettergreep van het woord 'obsuur'.

Een paar andere deskundigen zeggen dat 'schoen' verwant zou kunnen zijn met het protogermaanse woord 'skehan', een woord dat 'zich snel bewegen' kan betekenen. Hierbij kan men denken aan woorden als 'schielijk'en 'geschieden'.

Andere Duitse namen voor schoenmaker zijn:

Schuch: komt uit het middelhoogduitse woord 'schuoch'. (Deze g/ch-klank is ook herkenbaar in het woord 'schoug' dat voorkomt in het Noord- en West-Gronings).

Behalve schoenmaker kon Schuch/g ook een bijnaam zijn voor iemand die opvallende schoenen droeg.

Schu(c)har(d), **Schuchert** komen voort uit het middelhoogduitse 'schuochwührte', '-wohrte', 'schüchwarte'. Hetzelfde geldt voor: **Schubert(h)**, **Schubart(h)** en **Schaubert**.

De namen **Schuhmann**, **Schuchmann**, **Schümann** zijn afgeleid van het middelhoogduitse 'schuochman'.

Zelfs de naam **Schaumann** kan schoenmaker betekenen. Maar dit is dan wel afhankelijk van de streek waar zo iemand vandaan kwam. In het hoogduitse gebied was het iemand die kwam 'schouwen', maar in het nederduitse taalgebied kon het ook een schoenmaker zijn.

Schuhbauer: dit kon een boer zijn die er een nevenfunctie op nahield, namelijk die van schoenmaker.

De twee bekendste Duitse namen voor schoenmaker zijn natuurlijk **Schumacher** en **Schuster**.

Schumacher is duidelijk, maar hoe komt men aan de naam Schuster, die relatief meer voorkomt in Zuid- en Zuidoost-Duitsland?

Schuster is een samenstelling van Schuh en het leenwoord 'suster' of 'suter'. Dit laatste woord komt van het Latijnse woord 'Sutor', dat meestal schoenmaker betekent, maar soms ook wel naai(st)er of kleermaker. Kortom iemand die iets repareert. Door de toevoeging 'Schu' aan het Latijnse 'suter' werd het dus wat specifieker. De naam 'schuh-su(s)ter' werd geleidelijk aan ingekort tot Schuster.

De Latijnse vormen komen ook in Duitse en Nederlandse namen voor zoals: **Sutor**, **Sut(t)er**, **Saut(t)er**, **Sitterle** en **Sutorius**.

Ten slotte nog de naam **Sütterlin**. Dit is een verkleinwoord voor Sutter. De achternaam van de Duitse graficus en leraar Ludwig Sütterlin is gegeven aan het in de 19 eeuw veelvuldig gebezigde, maar moeilijk leesbare Duitse handschrift, dat door hem is ontworpen, Dit handschrift kan men tegenkomen in oudere Duitstalige archiefstukken, o.a. in de huwelijks bijlagen van de burgerlijke stand en vooral in akten waarin de in deze serie behandelde families worden besproken.

Verspreiding:

In Duitsland komt de naam Schomaker het meest voor in het noorden en het westen.. De regio's Emsland, Bentheim, Steinfurt en Osnabrück (en omgeving) vormen het ene centrale gebied. Bremen, Hamburg en het hele gebied ertussen tot aan de kust het andere. Het Emsland staat wel bovenaan qua aantal.

De naam Schomaker kwam in Nederland in 1947 147 keer voor en in 2007 303 keer. In 2007 verspreid over talloze Nederlandse gemeenten, maar waarbij het zwaartepunt nog steeds ligt op de gemeenten ter weerszijden van het Stadskanaal.

Borger-Odoorn heeft 30, Stadskanaal 25, Hoogezand-Sappemeer 15, Emmen 14, Groningen 11, Veendam 10, Vlagtwedde 7, Assen 7, en de andere aan het Stadskanaal gelegen gemeenten minder dan 5 per gemeente.

De naam Schömaker komt veel minder voor in Nederland. In 1947 totaal 22 keer en in 2007 totaal 37 keer. De meesten zijn gevestigd in de gemeente Stadskanaal (8), Vlagtwedde (8) en Emmen (5). De gemeenten Veendam, Winschoten, Slochteren en Groningen hebben allemaal minder dan vijf. De rest zit hoofdzakelijk in de provincie Overijssel.

In de gemeente Onstwedde / Stadskanaal hadden in 2005 vijftien huishoudens met de naam Scho- en Schömaker een telefoonaansluiting. Negen daarvan in Musselkanaal en zes in Stadskanaal.

In 1983 waren er totaal 11 aansluitingen, waarvan 7 in Musselkanaal en 4 in Stadskanaal.

In de gemeente Vlagtwedde hadden in 2005 zeven huishoudens een telefoonaansluiting met de naam Scho- of Schömaker. Alle zeven woonden in Ter Apel.

In 1983 waren er acht aansluitingen, die zich allemaal in Ter Apel bevonden.

Herkomst

De meeste families Schomaker en naamsvarianten die relaties hadden met Zuid-Westerwolde kwamen uit plaatsen in het Emsland.

- **Rühlertwist** ligt ten oosten van Nieuw Schoonebeek. Net over de grens iets ten oosten van het grensplaatsje Twist.

- **Klein Stavern** ligt circa 10 km ten oosten van Haren a/d/ Ems.

- **Meppen** ligt aan de Ems, ongeveer 20 km ten oosten van Zwartemeer.

- **Lingen** ligt ook aan de Ems, circa 20 km ten zuiden van Meppen.

- **Walchum** ligt ca. 18 km ten oosten van Sellingen.

Slotopmerkingen

- Dat er zoveel verschillende families Schomaker en varianten zijn behoeft ons niet te bevreemden. Het is een beroepsnaam en dat betekent dat iemand op zeker moment deze naam als achternaam heeft aangenomen. Dus is de kans dat de hier genoemde families uiteindelijk ook aan elkaar verwant zijn, ook een stuk kleiner.

- Qua vestiging en latere verspreiding van deze families zien we een soortgelijk beeld als in de vorige artikelen. Men vestigt zich in de randveengebieden van Zuid-Westerwolde en in de nieuw ontgonnen gebieden in Zuidoost-Drenthe. Later zien we weer de bekende concentratie in de kernplaatsen in de Kanaalstreek en Zuidoost-Drenthe, maar ook verhuizing naar elders.

Aanvulling en correctie op het vorige artikel (jrg. 31, sept./dec. 2010)

Aanvulling: Op pag. 80, 13e regel, achter e)

2 kinderen van Johan Herman **Schomaker** (ov. Musselkanaal 4.3.1990) en Maria Margaretha **Mestemaker** (ov. 30.6.2010, begr. Zandberg).

- Maria Gesina **Schomaker** (Jipsingboermussel 17.7.1947) huwt op 19.6.1969 te Onstwedde met Gerhardus Hermannus (Gradus) **Scholte-Aalbes** (* Alteveer 14.3.1945; kantoorbediende; zoon van Antoon **Scholte-Aalbes** en Tecla **Brunen**).
- Corrie **Schomaker** gehuwd met Tom N.
- Ben **Schomaker** gehuwd met Ina N.
- Kasper **Schomaker** (speelt in een band, o.a.)

Correctie artikel Cone op pag. 74:

Onder A-1, op pag. 74, 8e regel van onderen wordt Maria Gebina **Kone** genoemd. Zij heeft drie kinderen: (1) Lambertus, (2) Hendrik en (3) Geertruida Arends.

Hendrik **Arends** en Geertruida **Arends** waren dus geen kinderen van Lambertus, maar van Maria Gebina **Kone**. Dus 'a)' moet worden vervangen door '(2)' en 'b)' door '(3)'.

(Wordt vervolgd)

De nakomelingen van Jacob Hendriks [Hutspot]

PETRONELLA J.C. ELEMA EN ABRAHAM VAN DER LAAN

Inleiding

Bij ons onderzoek naar de familie Pot in de provincie Groningen vonden wij in de Pekela's en later in Veendam enkele naamdragers Pot die behoren tot een familie die ook voorkomt als Hutspot.

Helaas is die laatste vorm geen blijvertje gebleken; de kinderen van de derde generatie noemen zich... De Jonge! De genealogie begint in 1697 met een Jacob Hendriks, die dan trouwt, vermoedelijk ook nog (volwassen) gedoopt wordt en zijn eerste kind krijgt. Hij wordt, zoals bijvoorbeeld in een akte van 1720, lokaal met de familienaam Hutspot aangeduid, al blijkt dat niet uit de doop- en trouwboeken.

I **Jacob Hendricks [Hutspot]**, geb. naar schatting 1670 (mogelijk ged. Oude Pekela als bejaard persoon 26 februari 1697), tr. Oude Pekela 31 januari 1697 **Hendrickje Jurriens**, ged. Oude Pekela 15 september 1676, overleden voor 3 januari 1725, dochter van *Jurrien Pieckes* en *Martjen Jans*.

Op 26 februari 1697 worden drie volwassenen gedoopt, n.l. Jan Hendricks, Jacob Hendriks en Andries Reijnders. Gezien zijn trouwdatum zou die Jacob wellicht "onze" Jacob kunnen zijn.

Eggo Jacobs Muller, koopman te Winschoten, verkoopt te Nieuwe Pekela 26 januari 1720¹³, en draagt voor f 220 over aan *Klaas Aukes* en *Dieuwerke Saakes* te Nieuwe Pekela, 'een heemstede met het huis en thuijne sijnde stads grond, so als voren van *Jacobs Hindriks Hutspot* is bewoond geweest', begrensd door het Heeren veen ten Z., het diep ten N., *Frouke Jans* ten O., en *Jan Schoemaker* ten W.

Uit dit huwelijk:

1. **Hendrick Jacobs**, ged. Oude Pekela 7 november 1697.
2. **Jurrien Jacobs**, ged. Oude Pekela 7 januari 1703.
3. **Wolter Jacobs**, volgt II.
4. **Jurjen Jacobs**, ged. Nieuwe Pekela 2 december 1707.
5. **Jurjen Jacobs**, ged. Nieuwe Pekela 30 augustus 1711.
6. **Pieke Jacobs**, ged. Nieuwe Pekela 28 april 1715.

II **Wolter Jacobs [Hutspot]**, geb. naar schatting 1705, zoon van I, tr. 1e, otr. Nieuwe Pekela 18 januari 1730 **Teelke Claasens**, ged. Nieuwe Pekela 16 oktober 1707, overleden voor 5 januari 1738, dochter van *Claas Jans* en *Elske Berents*, tr. 2e, otr. Nieuwe Pekela 5 januari 1738 **Hindrikje Alberts**, ged. Nieuwe Pekela 25 februari 1713, dochter van *Albert Jans* en *Hindrikje Derks*.

¹³ GrA, RA Westerwolde, inv. no. 7142, oud V nn 2, fol. 13.

Uit de onderstaande akte blijkt dat *Wolter Jacobs* een zoon (en tevens het enig overlevende kind) is geweest van *Jacob Hendricks* en *Hendrickje Jurriens*.

Nieuwe Pekela 3 januari 1725¹⁴ *Derk Lubbers*, scheepstimmerman te Beneden Pekela, weduwnaar van *Aaltjen Jurjens*, aan de ene kant, en *Jurjen Egbers*, *Wolter Egberts*, *Claas Egberts*, *Jannes Egberts*, zoons van wijlen *Aafke Jurjens*, *Jan Eppes* en *Anne Jans*, *Jurjen Jans*, *Martjen Jans*, zoon en dochters van wijlen *Grietje Jurjens*, *Wolter Jacobs* (tekent *wolter ijacobs*), zoon van wijlen *Hindrikjen Jurjens*, erfgenamen en zusters kinderen van *Derk Lubbers'* overleden huisvrouw *Aaltjen Jurjens*, aan de andere kant, maken een afhandeling van de nalatenschap van genoemde *Aaltjen Jurjens*.

'Voor eerst sal *Derk Lubbers* de gansche nalatenschap met alle desselfs lusten en lasten in waren eigendom voor altoos an sig behouden, als mede (voor de tijd sijns levens) de honderd daler waer mede hij bij huwliksvoorwaarden is begiftigd geworden, hier tegen sullen de bovengenoemde erfgenamen van *Derk Lubbers* te ontfangen de summa van honderd Car. gl. dico 100 gl. welke *Derk Lubbers* op rente sal behouden ...'.

14 januari 1738¹⁵ Inventaris van de goederen als *Teele* [sic] *Claesens* op haer dootlijke deses heeft nagelaeten. De goederen kregen géén waardebepaling mee. Alleen de schulden en vorderingen (kleinere bedragen) werden concreet gemaakt.

- Een huis mit een halve stads veenplaetse. Jaarlijks te betalen aen *Claes Jans* f 54 voor het gebruik van de halve plaetse)
- schip met toebehoren.
- verveningsgereedschap.
- boedelinventaris.

Door *Wolter Jacobs* met eede bevestiget Zuidbroek 14 januari 1738 (de enige handtekening is van de gerechtsofficier).

Op dezelfde datum (14 januari 1738¹⁶) zijn *Arent Claasens*, *Jannes Egberts* en *Jan Berents* aangezwooren als voormond en voogden over de minderjarige kinderen van *Wolter Jacobs* bij wijlen *Teelke Claasens*. *Arent Claasens* in de Pekel A stelde domicilium citandi bij de sibbevoogd *Jannes Egberts* in de Pekel A.

Een week later, op 21 januari 1738¹⁷ *Arent Clasens*, *Jannes Egberts* en *Jan Berents* voormond en voogden over de minderjarige kinderen van *Wolter Jacobs* en *Teelke Claasens* maken een afkoop met de vader. Deze behoudt de boedel, zal de kinderen meervoud, geen namen of sekse genoemd) opbrengen tot 18 jaar en daarna uitkeren f 730, elke pupil een bijbel met zilveren krappen, behoorlijke klederen naar stands gelegenheid, en het moederlijk lijfstoebehoren (al aan de voorstanderen ter beschikking gesteld). Tevens wordt hen toegewezen een vrouwenzitplaats in de Bovenste Kerk van de Pekel A.

Uit het eerste huwelijk:

1. **Hinderkien Wolters**, ged. Nieuwe Pekela 12 december 1730, tr., otr. Nieuwe Pekela 28 maart 1751 **Albert Jurjens**, ged. Nieuwe Pekela 9 februari 1727, zoon van *Albert Jans* en *Hindrikje Derks*.

Uit dit huwelijk:

- a) **Jurjen Alberts**, ged. Nieuwe Pekela 16 april 1752.
 - b) **Wolter Alberts**, ged. Nieuwe Pekela 18 november 1753.
 - c) **Jurrien Alberts**, geb./ged. Nieuwe Pekela 28 september/5 oktober 1755.
 - d) **Tieltje Alberts**, geb./ged. Nieuwe Pekela 29 mei/4 juni 1758.
 - e) **Grietje Alberts**, geb./ged. Nieuwe Pekela 13/21 september 1760.
 - f) **Tieltje Alberts**, geb./ged. Nieuwe Pekela 17/26 september 1762.
 - g) **Claas Alberts**, geb./ged. Nieuwe Pekela 6/10 februari 1765.
 - h) **Jan Alberts**, geb./ged. Nieuwe Pekela 27 november/4 december 1768.
 - i) **Jan Alberts**, geb./ged. Nieuwe Pekela 27 mei/3 juni 1770.
2. **Claas Wolters**, ged. Nieuwe Pekela 11 september 1733.
 3. **Elsje Wolters**, ged. Nieuwe Pekela 28 maart 1737, otr. Nieuwe Pekela januari 1757 **Jan Derks**.

Uit het tweede huwelijk:

4. **Hindrikje Wolters**, ged. Nieuwe Pekela 15 februari 1739.
5. **Jacob Wolters**, ged. Nieuwe Pekela 26 november 1740.
6. **Trijntje Wolters [Hutspot]**, ged. Nieuwe Pekela 29 september 1743, tr. Nieuwe Pekela 16 augustus (Nieuwe Pekela 25 juli 1778 angegeeven *Jan Roelfs* van Veendam & *Trijntje Wolters* van de N. Peekel Aa geproclameert D. 26 Deezes 2 & 8 Augusti onverhindert de gecopuleerd d. 16 August.) (huwelijkscontract Nieuwe Pekela 14 augustus) 1778 **Jan Roelfs**

¹⁴ GrA, RA Westerwolde, inv. no. 7142, oud V nn 2, fol. 124vo.

¹⁵ GrA, RA Oldambt, inv. no. 2215.

¹⁶ GrA, RA Oldambt, inv. no. 5618, blz. 184.

¹⁷ GrA, RA Oldambt, inv. no. 5591.

[Meijer], ged. Veendam 24 december 1747, overleden Nieuwe Pekela 9 augustus 1826, zoon van *Roelf Jans* en *Trientje Jacobs*.

Nieuwe Pekela 14 augustus 1778¹⁸ huwelijkscontract Jan Roelfs van de Borgcompagnie en Trientje Wolters beide van de Boven Pekela.

voor hem: Roelf Jans en Trientje Jacobs, vader en moeder.

voor haar: Hindrikkijn Alberts, moeder.

Uit dit huwelijk:

- a) **Hinderkien Jans Meijer**, geb./ged. Nieuwe Pekela 26 september/30 oktober 1779, overleden Nieuwe Pekela (70 jr., dochter van Jan Roelfs Meijer en Trientje Jans Hutspot) 12 februari 1849.
- b) **Trientje Jans**, geb./ged. Nieuwe Pekela 26 september/30 oktober 1779.
7. **Albertje Wolters**, ged. Nieuwe Pekela 21 november 1745.
8. **Albert Wolters Hutspot**, volgt III.

III **Albert Wolters Hutspot**, ged. Nieuwe Pekela 14 januari 1748, (vader heet dan *Volter Hutspot*), schipper, zeeman, overleden voor 3 mei 1796, zoon van II, tr., otr. Veendam (als *Albert Wolters* van de N. Pekel A & *Aaltje Aalriks* van Veendam) 28 november, 5 en 12 december (huwelijkscontract 23 december) 1779 **Heiltje Aalriks Pot**, ged. Veendam 4 mei 1755, winkelier-sche, overleden Veendam 4 april 1841, dochter van *Aalrik Berents Pot* en *Aafjen Edzes*.

Veendam 23 december 1779¹⁹ huwelijkscontract Albert Wolthers en Hieltjen Aalriks.

Voor hem: Jan Roelfs en Trientje Wolters (ehel.) zuster, Albert Jurjens en Hindrikjen Wolters (ehel.) halfzuster, Wolter Alberts en Lubbigjen Derks (ehel.), neef.

Voor haar: Aalrik Berents Pot en Aafjen Edzes ouders, Edzo Aalriks broer, IJkjen Aalriks, Stijntje Aalriks en Berentje Aalriks zusters, Harm Berents en Maria Eilts (ehel.), Jan Berents en Catharina Jans (ehel.), Aaldert Edzes en Ude Edzes ooms, Jantjen Edzes moeij, Roelf Harms aangetrouwde oom, Hebbeltje Aalriks oude moeij, Hindrik Luurts en Aaltjen Geerts (ehel.), Gebel Oomkes en Aaltjen Rienkes (ehel.) neven, Stijntjen Everts en Hieltjen Wijpkens nichten, Sijje Ebbes halve neef.

Veendam 8 mei 1794²⁰, Verzegeling ten laste van Jan Jans en Lammigje Jans e.l. d.d. 23 februari 1784 ad f 550, bestaande uit het recht van geres. eigendom wordt door Heiltje Aalders wed. Albert Wolters Hutspot overgenomen van de voorstanders over het kind van Obbo Luurts en Trientje Harms.

Veendam 3 mei 1796²¹ Heiltje Aalders Pot, weduwe van Albert Wolters Hutspot, verklaart te hebben ontvangen van Hindrik Luurts en Aaltje Geerts (ehel.) 550 gld. zijnde een restant van een koopsom van een huis en tuin aan het Oosterdiep te Veendam ten laste van Jan Jans en Lammigjen Jans (ehel.) volgens verzegeling d.d. 8 mei 1794 en 23 februari 1784 beide te Veendam.

Uit dit huwelijk:

1. **Aafjen Alberts**, ged. Veendam 10 december 1780.
2. **Hindrikjen Alberts de Jonge**, ged. Veendam 21 september 1783, overleden Veendam (oud 54 jr.) 18 september 1837, tr. Groningen 24 mei 1812 **Simon Reinders van Deest**, geb./ged. Steenfelde (als zoon van *Reinder Simons Vondeest* en *Gedrut Jans Bus*) 19 juli/11 september 1781, koetsier, overleden Westerbroek (gem. Hoogezand, oud 55 jr. en 7 maanden), zoon van *Reinder Simons van Deest*, molenmaker, en *Geertruid Jans Bos*.
Simon was volgens zijn overlijdensakte geboren in Noordbroek, maar de huwelijkse bijlagen leren anders. Hij werd bij zijn overlijden bovendien betiteld als man van *Hinderkien Alberts Pot* [hier dus geen *Hutspot*, geen *De Jonge*, maar: *Pot*].
3. **IJke Alberts Hutspot**, ged. Veendam 11 december 1785, overleden Veendam (als Ikien Alberts Hutspot, 30 jr.) 7 augustus 1816.
4. **Aafjen Alberts**, ged. Veendam 6 januari 1788.
5. **Volter Alberts de Jonge**, geb./ged. Veendam 15/20 maart 1791, zeeman, tr. Veendam 31 juli 1814 **Aaltje Lammerts Borssien** [ook vaak: *Bossien*], geb./ged. Veendam 20/29 september 1793, naaister, dochter van *Lammert Jakobs Borssien* en *Remke Jakobs Veelink*.
Uit de huwelijksakten (van enkele van hun kinderen) van 8 december 1847 en 21 juni 1854 het volgende:
De ouders zijn op een zeereis van Oldensee [Odense?] in Denemarken naar Holland in het Kattegat verongelukt in de maand november 1845, met hun schip *Alida Ikina*.

¹⁸ GrA, RA Westerwolde, inv. no. 7153, oud V nn 13.

¹⁹ GrA, RA Oldambt, inv. no. 7256, oud V ll 23, oud aktenr. 48, nieuwe blz. 374.

²⁰ GrA, RA Oldambt, inv. no. 7261, oud V ll 28, oud aktenr. 64, nieuwe blz. 590.

²¹ GrA, RA Oldambt, inv. no. 7262, oud V ll 29, oud aktenr. 34, nieuwe blz. 404.

Kieken in tied

Der wordt roupen
t is etenstied.
Raive rappelt
en tred van stevels
smoort in t achterinne.

Stil as n moeske
zit ik op hoge takke
van ol ekkelboom
en kiek in tied.

Wereld boeten is leeg en slicht.
Mensen en wat ter heer gijt,
kommen in troage ketten laangs;
woanen zuk lözze vogels
mor holden nkander stief in aarm.
Petten, houden, krullen en koale koppen,
lucht en leven, vluik en zegen,
trekken aiweg zuikend under mie veurbie.
Vanoet laange riegoe kikt n jonkje umhoog;
vindt verbilderd - dwaars deur blooden - mien ogen.
Roupen - oet tied in tied - glie ik in de ware dele;
guster umaarmt wat mörn komt.

Aan toavel binve even stil:
dampende eerappels
umaarmen Aiwege.

Hanne Wilzing

(26 december 2010)